

Mój zawód = moja przyszłość

Edukacja ku przyszłości

Małgorzata Świerk

Materiały edukacyjne dostosowane do podstawy
programowej wychowania przedszkolnego

MAŁGORZATA ŚWIERK

MÓJ ZAWÓD = MOJA PRZYSZŁOŚĆ

EDUKACJA KU PRZYSZŁOŚCI

**Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego**

**AKADEMIA
HUMANITAS**

**Studenckie Koła
Naukowe Tworzą
Innowacje**

Mój zawód = moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości – Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu „Studenckie koła naukowe tworzą innowacje”

Redakcja
Danuta Dziewięcka

Projekt okładki
Małgorzata Świerk

Copyright by:
Oficina Wydawnicza „Humanitas”
ul. Kilińskiego 43
41-200 Sosnowiec
tel.: 32 363 12 25
e-mail: wydawnictwo@humanitas.edu.pl
dystrybucja@humanitas.edu.pl

ISBN: 978-83-68024-38-8

Sosnowiec 2025

SPIS TREŚCI

Drogą wstępu	7
1. Dziecięca ciekawość świata w literaturze przedmiotu.....	11
2. Rozwój kompetencji społecznych u dzieci w wieku przedszkolnym	15
3. Rozwój kompetencji poznawczych u dzieci w wieku przedszkolnym	21
4. Rozwój kompetencji komunikacyjnych u dzieci w wieku przedszkolnym	25
5. Metody i formy pracy w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej – terminologia	28
6. Świat zawodów oczami dziecka.....	32
7. Znaczenie odgrywania ról przez dzieci w wieku przedszkolnym.....	36
Scenariusz nr 1: Poznajemy zawód: fryzjer.....	39
Scenariusz nr 2: Poznajemy zawód: piekarz.....	43
Scenariusz nr 3: Poznajemy zawód: pielęgniarka	47
Scenariusz nr 4: Poznajemy zawód: policjant	51
Scenariusz nr 5: Poznajemy zawód: pszczelarz.....	57
Podsumowanie.....	62
Bibliografia	63
Podziękowania	66

Drogą wstępu

Preorientacja zawodowa w edukacji przedszkolnej nie jest jedynie dodatkiem programowym – to realna szansa na kształtowanie dojrzałej, świadomej osobowości dziecka. Wczesne doświadczenia związane z poznawaniem pracy dorosłych pozwalają dzieciom rozwijać zainteresowania, budować poczucie przynależności społecznej oraz uczyć się szacunku do różnorodnych profesji. Jak wskazują badania z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej i psychologii rozwojowej, dzieci już w wieku przedszkolnym formułują pierwsze wyobrażenia o świecie zawodów i przypisują im określone cechy oraz znaczenie. Z tego względu tak ważne jest, aby te pierwsze obrazy były oparte na rzeczywistości, prezentowane w przystępnej, wartościowej i aktywizującej formie.

Wczesne dzieciństwo to okres szczególnej wrażliwości na bodźce poznawcze i społeczne. Wiek przedszkolny charakteryzuje się wzmoczoną aktywnością poznawczą dzieci, które eksplorują świat, zadają pytania, podejmują próby interpretacji ról społecznych i zawodowych. Edukacja przedszkolna, odpowiadająca na te potrzeby, odgrywa istotną rolę w kształtowaniu fundamentów wiedzy o społeczeństwie oraz w przygotowaniu dzieci do podejmowania w przyszłości ról zawodowych.

Zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017 r.) jednym z kierunków działań edukacyjnych jest wspomaganie dzieci w poznawaniu rzeczywistości społecznej, w tym środowiska pracy ludzi dorosłych. Zapisano w niej m.in., że dziecko powinno „znać najbliższe otoczenie społeczne, rozumieć, kim są ludzie wykonujący różne zawody oraz znać ich znaczenie dla życia społecznego” (podstawa programowa, obszar IV – Obszar społeczny).

Niniejszy e-book stanowi zbiór scenariuszy zajęć ukierunkowanych na rozwój kompetencji społecznych, poznawczych i komunikacyjnych dzieci poprzez poznawanie wybranych zawodów. Każdy scenariusz opiera się na aktywnym i sensorycznym uczeniu się – dzieci uczą się przez zabawę, rozmowę, doświadczenie i twórczość. Zajęcia wzmacniają poczucie wartości pracy, kształtują szacunek dla ludzi wykonujących różne zawody oraz rozwijają empatię i ciekawość świata.

Proponowane scenariusze mogą być realizowane w ramach tematycznego bloku tygodniowego „Mój zawód – moja przyszłość”, ale również jako osobne wydarzenia (np. z okazji dnia zawodu lub święta patronalnego). Ich struktura została ujednolicona i zawiera: cele ogólne, metody i formy pracy, przebieg zajęć, opis środków dydaktycznych, aktywności plastyczne, ruchowe i poznawcze oraz ewaluację. Dzięki takiemu podejściu, nauczyciele otrzymują kompleksowe narzędzie do prowadzenia zajęć z zakresu preorientacji zawodowej, które odpowiada zarówno na potrzeby programowe, jak i rozwojowe dzieci w wieku przedszkolnym.

Małgorzata Świerk
adiunkt, opiekun koła naukowego Akademii Humanitas

Członkowie „Koła inspiracji pedagogicznych” – współautorzy scenariuszy:

Andrzejewska	Anna
Batko	Milena
Chęć	Aleksandra
Chudecki	Rafał
Cialon	Barbara
Glistak	Anna
Gondorek	Bartosz
Juzepczuk	Agnieszka
Kaczmarek-Garleja	Jadwiga
Kemona	Maja
Kowalczyk	Katarzyna
Kowska	Ewelina
Labe	Krystyna
Leśniewska	Magdalena
Noga	Aleksandra
Nowak	Joanna
Ogryzko	Katarzyna
Okaj	Emila
Pietrzak	Małgorzata
Rak	Wiktoria
Rębacz	Janina
Szmidt-Sabatowska	Agata
Wiśniewska-Kurplik	Agnieszka
Wróbel	Agnieszka

1. Dziecięca ciekawość świata w literaturze przedmiotu

Ciekawość świata to jedno z fundamentalnych źródeł rozwoju poznawczego dziecka.

Od najwcześniejszych lat życia dzieci przejawiają naturalną potrzebę badania, odkrywania i zadawania pytań. Zgodnie z podejściem konstruktywistycznym rozwój dziecka przebiega w sposób aktywny, a poznawanie świata jest procesem dynamicznego konstruowania wiedzy poprzez działanie, interakcję oraz eksplorację. Jak wskazuje Jean Piaget, dziecko jest „małym naukowcem”¹, które poprzez doświadczenia buduje struktury poznawcze, adaptując się do rzeczywistości i modyfikując wcześniejsze schematy.

Literatura pedagogiczna i psychologiczna podkreśla znaczenie dziecięcej ciekawości jako wewnętrznej motywacji do uczenia się. Maria Montessori pisała o „umysłach chłonnych”², które w naturalny sposób przyswajają informacje z otoczenia. W jej koncepcji wychowawczej szczególne miejsce zajmuje środowisko przygotowane w sposób umożliwiający dziecku samodzielne eksplorowanie świata. Podobne akcenty pojawiają się w pedagogice freblowskiej³, gdzie centralną rolę pełni zabawa jako aktywność prowadząca do samodzielnych odkryć.

Współczesne ujęcia pedagogiczne, takie jak pedagogika Reggio Emilia, promują obraz dziecka jako kompetentnego badacza, który poprzez kontakt ze światem fizycznym i społecznym nieustannie formułuje hipotezy i poszukuje odpowiedzi. Edukacja inspirowana tą filozofią zakłada wspieranie dziecięcej ciekawości poprzez dialog, dokumentację doświadczeń i tworzenie przestrzeni do swobodnego działania. Loris Malaguzzi, twórca tej koncepcji⁴, określił dziecko jako posiadające „sto języków wyrażania siebie” – każdy z nich to narzędzie poznawania i opisywania świata.

¹ B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka*, PWN, Warszawa 2007, s. 99-101.

² C. Freinet, *Nowoczesna szkoła*, WSiP, Warszawa 1992, s. 49.

³ M. Montessori, *Sekret dzieciństwa*, tłum. A. Wziętek, Wydawnictwo Palatum, Łódź 2003, s. 75-78.

⁴ L. Malaguzzi, *Dziecko ma sto języków*, [w:] T. Cieśla (red.) *Dziecko w Reggio Emilia. Przestrzeń – relacje – uczenie się*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2012, s. 15-18.

Psychologia rozwojowa, m.in. w pracach Jerome'a Brunera⁵, zwraca uwagę na znaczenie dziecięcej ciekawości jako podstawy uczenia się narracyjnego. Dzieci nie tylko eksplorują świat fizyczny, ale również budują złożone opowieści o rzeczywistości, nadając sens swoim doświadczeniom. Bruner podkreślał, że najskuteczniejsze uczenie się zachodzi wtedy, gdy dziecko jest aktywnie zaangażowane i może operować w ramach znaczących dla siebie kontekstów.

Polska literatura pedagogiczna również dostrzega znaczenie dziecięcej ciekawości w kontekście edukacji i rozwoju. Maria Kielar-Turska zauważa, że naturalna potrzeba poznawcza dziecka powinna być źródłem inspiracji dla nauczyciela, który organizuje proces dydaktyczny jako przestrzeń doświadczeń⁶. Z kolei Ewa Filipiak akcentuje, że ciekawość poznawcza nie jest dana raz na zawsze – musi być wzmacniana i kształtowana przez środowisko wychowawcze oraz odpowiednie strategie dydaktyczne⁷. Badaczka wskazuje, że stymulowanie zainteresowań dzieci wymaga świadomego modelowania sytuacji edukacyjnych, które pobudzają do zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi.

W literaturze przedmiotu pojawia się także refleksja nad rolą nauczyciela jako przewodnika, który nie tyle dostarcza gotowych odpowiedzi, co inspiruje dziecko do samodzielnego zadawania pytań. Jak zauważa Kieran Egan⁸, edukacja oparta na opowiadaniu historii i budowaniu znaczeń może być silnym impulsem do rozwijania dziecięcej ciekawości. Nauczyciel, który potrafi zaintrygować, pobudzić zdziwienie i stworzyć przestrzeń do myślenia, ma szansę wyzwolić autentyczną motywację uczniów do poznawania świata. Również zdaniem Barbary Kostrubiec, zadaniem nauczyciela jest aktywizowanie dziecięcej spontaniczności i wykorzystywanie naturalnych impulsów poznawczych do inicjowania działań edukacyjnych⁹.

⁵ J. Bruner, *Akt tworzenia: tworzenie sensu i narracja w edukacji*, tłum. B. Sierocka, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006, s. 31–45.

⁶ M. Kielar-Turska, *Rozwój dziecka a jego edukacja*, [w:] B. Wilgocka-Okoń (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005, s. 25–34.

⁷ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności uczenia się. W stronę integralnej koncepcji dydaktyki*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012, s. 79.

⁸ K. Egan, *Ucząc się myśleć. Podstawy edukacji rozumiejącej*, tłum. M. Godyń, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002, s. 84–95.

⁹ B. Kostrubiec, *Dziecko w świecie edukacji przedszkolnej. Ujęcie pedagogiczne i psychologiczne*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2012, s. 66–70.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dziecięca ciekawość jest uniwersalnym i nieodzownym składnikiem rozwoju. Literatura pedagogiczna i psychologiczna zgodnie wskazuje, że jej pielęgnowanie i rozwijanie powinno być jednym z priorytetów edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Należy tworzyć warunki, w których dzieci mają możliwość zadawania pytań, eksplorowania rzeczywistości, popełniania błędów i powracania do wcześniejszych koncepcji – bo to właśnie w tym procesie rodzi się wiedza.

Ważne jest, aby dostrzec wagę znaczenia dziecięcej ciekawości świata. W pedagogice ciekawość poznawcza dziecka jest traktowana jako jedna z najważniejszych sił napędowych rozwoju, uczenia się i twórczego działania. Jej rola wykracza poza zwykłe zainteresowanie otaczającą rzeczywistością – stanowi ona fundament procesu edukacyjnego, będąc punktem wyjścia do samodzielnego poszukiwania wiedzy, stawiania pytań i konstruowania sensów. Ciekawość ta, o ile jest wspierana i nie tłumiona, przekształca się w trwałą motywację wewnętrzną, a tym samym w postawę poznawczą, która towarzyszy dziecku przez całe życie¹⁰. Z pedagogicznego ujęcia dziecięca ciekawość jest podstawą do tworzenia sytuacji edukacyjnych opartych na doświadczeniu, działaniu i eksploracji. To nie nauczyciel powinien być centralną postacią procesu dydaktycznego, lecz dziecko – aktywny uczestnik poznawania świata. Tę ideę doskonale oddaje koncepcja wychowania przez działanie, rozwijana m.in. przez Celestyna Freineta, który podkreślał znaczenie edukacji opartej na spontaniczności, eksperymencie i poszukiwaniu¹¹. Podobnie Janusz Korczak uważał, że dzieci mają prawo do zadziwienia i odkrywania, a zadaniem dorosłych jest nie tłumić tych naturalnych impulsów, lecz je wspierać¹².

Ciekawość poznawcza sprzyja tworzeniu otwartego, elastycznego umysłu. Dziecko, które może zadawać pytania, doświadczać, eksperymentować i obserwować, rozwija zdolności krytycznego myślenia, kreatywności oraz refleksji nad światem. W tym sensie ciekawość nie jest tylko stanem emocjonalnym, ale ma wyraźny wymiar aksjologiczny – kształtuje war-

¹⁰ B. Śliwerski, *Wychowanie. Pojęcia – Procesy – Konteksty*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, s. 88–91.

¹¹ C. Freinet, *Nowoczesna szkoła...*, s. 51.

¹² J. Korczak, *Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie*, Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego PAX, Warszawa 1993, s. 42–45.

tości związane z poszukiwaniem prawdy, dociekliwością i otwartością na różnorodność¹³. W praktyce edukacyjnej oznacza to konieczność tworzenia środowisk stymulujących, które nie tylko nie ograniczają ciekawości, ale wręcz ją aktywizują. Takie środowisko powinno być bogate w bodźce, zorganizowane w sposób zachęcający do eksploracji, ale także otwarte na inicjatywę dziecka. Jak zauważa Ewa Filipiak, warunkiem podtrzymywania ciekawości jest wprowadzanie dzieci w świat problemów, które mają dla nich znaczenie i dają im realne poczucie sprawczości¹⁴. Współczesna pedagogika, zwłaszcza inspirowana ideą edukacji zorientowanej na dziecko (child-centered education), uznaje ciekawość za warunek konieczny do autentycznego uczenia się. Filozofia Reggio Emilia, pedagogika zabawy czy dydaktyka konstruktywistyczna opierają się na przekonaniu, że to, co najważniejsze w edukacji, zaczyna się od pytania dziecka, a nie od odpowiedzi dorosłego¹⁵.

Musi zatem wybrzmieć, że dziecięca ciekawość świata w ujęciu pedagogicznym to nie tylko przejaw naturalnej aktywności rozwojowej, ale także istotny zasób edukacyjny. Jej wspieranie jest zadaniem strategicznym dla nauczyciela i wychowawcy – nie tylko w kontekście rozwoju jednostkowego dziecka, ale również jako inwestycja w społeczeństwo otwarte, refleksyjne i innowacyjne.

¹³ J. Dziedzic, *Ciekawość jako wartość w edukacji. Studium z pogranicza psychologii i pedagogiki*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015, s. 58–65.

¹⁴ E. Filipiak, *Rozwijanie zdolności uczenia się...*, s. 91–93.

¹⁵ T. Cieśla, *Reggio Emilia – inspiracje dla edukacji dziecka w Polsce*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2013, s. 34–38. Zob. T. Cieśla, *Reggio Emilia – inspiracje dla edukacji dziecka w Polsce*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2013, s. 34–38; B. Nawrot-Borowska, *Pedagogika zabawy jako forma wspierania rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017, s. 59–66; Z. Kwieciński, *Pedagogika ogólna. Problemy, koncepcje, metody*, PWN, Warszawa 2012, s. 145–150.

2. Rozwój kompetencji społecznych u dzieci w wieku przedszkolnym

Okres przedszkolny, przypadający na wiek od trzeciego do szóstego roku życia, jest kluczowy dla kształtowania się kompetencji społecznych, które stanowią fundament przyszłego funkcjonowania jednostki w grupie rówieśniczej, rodzinie oraz w społeczeństwie. Kompetencje społeczne rozumiane są jako zespół umiejętności, postaw i zachowań umożliwiających efektywne i adekwatne funkcjonowanie w sytuacjach społecznych¹. W ich skład wchodzi m.in. umiejętność współpracy, komunikacji, empatii, rozwiązywania konfliktów, a także rozumienia norm i zasad życia społecznego¹⁶.

Rozwój społeczny dziecka w wieku przedszkolnym przebiega dynamicznie i podlega silnemu wpływowi środowiska wychowawczego, zarówno rodzinnego, jak i instytucjonalnego. Szczególną rolę odgrywają tu relacje rówieśnicze oraz interakcje z dorosłymi – nauczycielami, opiekunami i rodzicami. Jak wskazuje Maria Kielar-Turska, to właśnie w codziennych sytuacjach zabawy, współdziałania oraz komunikacji werbalnej i niewerbalnej dzieci uczą się dostrzegania emocji innych, kontrolowania własnych impulsów i dostosowywania zachowań do oczekiwań społecznych¹⁷.

Kompetencje społeczne u dzieci przedszkolnych nie są dane raz na zawsze – wymagają systematycznego wspierania i modelowania. Proces ten ma charakter długofalowy i zależy od wielu czynników: stylu wychowania, atmosfery panującej w grupie, postaw dorosłych, a także indywidualnych cech temperamentalnych dziecka. Zdaniem Anny Brzezińskiej rozwój społeczny dziecka dokonuje się poprzez mechanizmy naśladownictwa, identyfikacji i wzmacniania, a środowisko społeczne pełni funkcję strukturalizującą i stymulującą¹⁸.

¹⁶ A. Matczak, *Psychologia różnic indywidualnych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 213–215.

¹⁷ M. Kielar-Turska, *Rozwój społeczny dzieci w wieku przedszkolnym*, [w:] B. Wilgocka-Okoń (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005, s. 55–63.

¹⁸ A. Brzezińska, *Społeczna psychologia rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000, s. 114–118.

Okres przedszkolny, przypadający na wiek od trzeciego do szóstego roku życia, jest kluczowy dla kształtowania się kompetencji społecznych, które stanowią fundament przyszłego funkcjonowania jednostki w grupie rówieśniczej, rodzinie oraz w społeczeństwie. Kompetencje społeczne rozumiane są jako zespół umiejętności, postaw i zachowań umożliwiających efektywne i adekwatne funkcjonowanie w sytuacjach społecznych¹⁹. W ich skład wchodzi m.in. umiejętność współpracy, komunikacji, empatii, rozwiązywania konfliktów, a także rozumienia norm i zasad życia społecznego²⁰.

Rozwój społeczny dziecka w wieku przedszkolnym przebiega dynamicznie i podlega silnemu wpływowi środowiska wychowawczego, zarówno rodzinnego, jak i instytucjonalnego. Szczególną rolę odgrywają tu relacje rówieśnicze oraz interakcje z dorosłymi – nauczycielami, opiekunami i rodzicami. Jak wskazuje Maria Kielar-Turska, to właśnie w codziennych sytuacjach zabawy, współdziałania oraz komunikacji werbalnej i niewerbalnej dzieci uczą się dostrzegania emocji innych, kontrolowania własnych impulsów i dostosowywania zachowań do oczekiwań społecznych²¹.

Kompetencje społeczne u dzieci przedszkolnych nie są dane raz na zawsze – wymagają systematycznego wspierania i modelowania. Proces ten ma charakter długofalowy i zależy od wielu czynników: stylu wychowania, atmosfery panującej w grupie, postaw dorosłych, a także indywidualnych cech temperamentalnych dziecka. Zdaniem wspomnianej wcześniej Anny Brzezińskiej rozwój społeczny dziecka dokonuje się poprzez mechanizmy naśladownictwa, identyfikacji i wzmacniania, a środowisko społeczne pełni funkcję strukturalizującą i stymulującą²².

Istotnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi kompetencji społecznych jest organizowanie sytuacji edukacyjnych opartych na współpracy, dialogu i wzajemnym szacunku. Wspólna zabawa, projekty grupowe, gry dydaktyczne czy dramy umożliwiają dzieciom uczenie się ról społecznych, zasad fair play, empatii oraz radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych. Jak podkre-

¹⁹ A. Matczak, *Psychologia różnic indywidualnych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 213–215.

²⁰ M. Kielar-Turska, *Rozwój społeczny dzieci w wieku przedszkolnym*, [w:] B. Wilgocka-Okoń (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005, s. 55–63.

²¹ Tamże, s. 55–63.

²² A. Brzezińska, *Społeczna psychologia rozwoju...*, s. 114–118.

śla Danuta Waloszek, odpowiednio zaplanowane aktywności w przestrzeni przedszkolnej mogą sprzyjać kształtowaniu kompetencji prospołecznych, takich jak gotowość do pomocy, dzielenia się czy obrona słabszych²³.

Na szczególną uwagę zasługuje również rola nauczyciela przedszkolnego jako moderatora relacji społecznych. Nauczyciel powinien być uważnym obserwatorem i przewodnikiem, który wspiera dzieci w nawiązywaniu kontaktów, uczy rozwiązywania konfliktów i promuje postawy oparte na wzajemnym szacunku. To on modeluje zachowania społeczne, stając się dla dzieci ważnym punktem odniesienia. Jak zauważa Barbara Wilgocka-Okon, nauczyciel, który tworzy atmosferę akceptacji i bezpieczeństwa, stymuluje rozwój kompetencji społecznych bardziej skutecznie niż formalne metody nauczania²⁴.

Nie bez znaczenia pozostają także programy wychowania przedszkolnego, które coraz częściej uwzględniają komponenty związane z rozwojem emocjonalnym i społecznym dzieci. Edukacja przedszkolna powinna więc nie tylko przygotowywać dziecko do nauki szkolnej, ale przede wszystkim do życia w grupie, współdziałania, dialogu i rozwiązywania problemów w sposób konstruktywny. W przypadku dzieci w wieku 5–6 lat rozwój kompetencji społecznych nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ jest to etap intensywnych przygotowań do podjęcia nauki szkolnej oraz okres, w którym dziecko wchodzi w bardziej złożone relacje społeczne. Poniżej przedstawiam kluczowe obszary, na które warto zwrócić uwagę z perspektywy pedagogicznej, psychologicznej i wychowawczej:

1. Umiejętność współpracy i pracy w grupie

Dzieci w tym wieku zaczynają lepiej rozumieć zasady działania w zespole – potrafią podzielić się zadaniem, poczekać na swoją kolej, negocjować. Należy świadomie tworzyć sytuacje wymagające współdziałania (np. projekty, zadania zespołowe), aby wzmacniać te umiejętności. Brak rozwiniętej współpracy może skutkować wycofaniem lub konfliktowością w klasie szkolnej.

²³ D. Waloszek, *W trosce o jakość...*, s. 101–105.

²⁴ B. Wilgocka-Okon (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym...*, s. 89–92.

2. Rozpoznawanie i regulacja emocji

Pięcio- i sześciolatki powinny już potrafić nazywać podstawowe emocje (radość, złość, smutek, strach) oraz w pewnym zakresie je kontrolować. Wspieranie tej zdolności poprzez zabawy, rozmowy o uczuciach, bajkoterapię czy dramę jest kluczowe dla umiejętności empatycznego i bezpiecznego funkcjonowania w grupie.

3. Empatia i perspektywa drugiej osoby

Na tym etapie rozwoju dziecko stopniowo wychodzi poza egocentryzm charakterystyczny dla młodszych dzieci. Zaczyna rozumieć, że inni mają własne myśli, potrzeby i emocje. Dobrą praktyką są sytuacje edukacyjne sprzyjające „wejściu w cudze buty” – np. poprzez opowiadanie historii, rozwiązywanie konfliktów z uwzględnieniem emocji obu stron, odgrywanie scenek.

4. Rozwiązywanie konfliktów i radzenie sobie z trudnościami

Dzieci powinny uczyć się pokojowego rozwiązywania sporów, dochodzenia do kompromisu, zgłaszania problemu dorosłemu w konstruktywny sposób, bez agresji ani wycofania. Rolą nauczyciela jest modelowanie takich zachowań, a nie ich mechaniczne egzekwowanie.

5. Nabywanie norm społecznych i moralnych

W tym wieku dzieci zaczynają internalizować zasady społeczne — rozumieją reguły zabaw, potrafią ocenić, co jest „sprawiedliwe” lub „niesprawiedliwe”. Warto wspierać je w rozwijaniu refleksyjności moralnej, np. pytając: „Co byś zrobił, gdyby...?”, „Jak czułbyś się na jego miejscu?”

6. Samowiedza i budowanie tożsamości społecznej

Dziecko zaczyna bardziej świadomie postrzegać siebie jako członka grupy: przedszkola, rodziny, społeczeństwa. Uczy się porównywać, określać swoje mocne i słabe strony, opowiadać o sobie. Wspieranie pozytywnego obrazu siebie wpływa na pewność siebie i łatwość nawiązywania relacji.

7. Kompetencje językowe w relacjach społecznych

Na tym etapie ważne jest doskonalenie zdolności do skutecznego komunikowania się: wyrażania własnych potrzeb, słuchania innych, zadawania pytań, używania zwrotów grzecznościowych. Niedojrzałość językowa często prowadzi do nieporozumień i frustracji w kontaktach rówieśniczych.

8. Odporność psychiczna i autonomia

Rozwijanie samodzielności w działaniu i odporności na niepowodzenia ma bezpośredni wpływ na społeczne funkcjonowanie dziecka. Dziecko, które umie samodzielnie poradzić sobie z porażką czy odmową, jest mniej agresywne i bardziej stabilne emocjonalnie w kontaktach z innymi²⁵. Zatem kompetencje społeczne obejmują nie tylko zdolność do nawiązywania kontaktów, współdziałania czy rozwiązywania konfliktów, lecz także umiejętność rozpoznawania i wyrażania emocji, empatię oraz rozumienie norm społecznych²⁶.

Jak podkreśla Maria Kielar-Turska²⁷, w wieku przedszkolnym dziecko intensywnie rozwija zdolności interpersonalne i uczy się funkcjonowania w grupie rówieśniczej, co ma bezpośredni wpływ na jego poczucie własnej wartości oraz motywację do podejmowania wyzwań². Wspieranie rozwoju kompetencji społecznych wymaga świadomego, systematycznego działania ze strony dorosłych: nauczycieli, rodziców i opiekunów. Jak zauważa Barbara Dymara, kluczowe jest nie tylko przekazywanie zasad społecznych, ale przede wszystkim tworzenie sytuacji edukacyjnych, w których dzieci mogą je przeżywać, testować i rozumieć²⁸. Tylko wtedy zasady stają się dla dziecka realne i znaczące – nie są wyłącznie abstrakcyjnymi regułami narzuconymi przez dorosłych. W literaturze podkreśla się również znaczenie środowiska wychowawczego, które powinno być bezpieczne, akceptujące i stymulujące. Janusz Korczak już na początku XX wieku wskazywał, że dziecko potrzebu-

²⁵ A. Matczak, *Psychologia różnic indywidualnych*, PWN, Warszawa 2001, s. 213–215.

²⁶ K. Zbróg, *Wspieranie aktywności dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2014, s. 55–58.

²⁷ M. Kielar-Turska, *Rozwój dziecka. Od poczęcia do końca okresu wczesnoszkolnego*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2011, s. 141–143.

²⁸ B. Dymara, *Dziecko w świecie wartości*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2008, s. 96–98.

je przestrzeni do samodzielnego doświadczania i eksperymentowania z zachowaniami społecznymi, a nie jedynie pouczeń i zakazów²⁹.

Współczesne badania, takie jak te prowadzone przez Małgorzatę Żytko, potwierdzają, że dzieci, które uczestniczą w zajęciach opartych na współpracy, zabawie zespołowej i rozwiązywaniu konfliktów, szybciej rozwijają kompetencje potrzebne do efektywnego funkcjonowania w szkole i w relacjach z rówieśnikami³⁰.

Nie można przy tym pomijać roli modelowania zachowań przez dorosłych. Dziecko uczy się przede wszystkim przez obserwację i naśladowanie – jeśli nauczyciel i rodzic sami prezentują umiejętności społeczne, takie jak szacunek, asertywność czy zdolność do kompromisu, dziecko ma szansę przyswoić te wzorce w naturalny sposób³¹. Jak słusznie zauważa Danuta Waloszek, środowisko przedszkolne powinno być tak zorganizowane, aby każde dziecko mogło czuć się ważne i zauważone, co sprzyja budowaniu poczucia przynależności i bezpieczeństwa emocjonalnego³².

Podsumowując, należy uznać, że skuteczne wspieranie rozwoju kompetencji społecznych dzieci w wieku 5–6 lat wymaga od dorosłych: konsekwentnego tworzenia okazji do nabywania doświadczeń społecznych, zapewnienia atmosfery bezpieczeństwa, okazywania szacunku dla potrzeb dziecka oraz bycia autentycznym wzorem postaw społecznych.

²⁹ J. Korczak, *Jak kochać dziecko...*, s. 67–69.

³⁰ M. Żytko, *Edukacja przedszkolna. Nowe wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017, s. 119–121.

³¹ B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*, PWN, Warszawa 2005, t. 2, s. 117.

³² D. Waloszek, *Wspomaganie rozwoju społecznego dzieci w wieku przedszkolnym*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2013, s. 80–83.

3. Rozwój kompetencji poznawczych u dzieci w wieku przedszkolnym

Rozwój kompetencji poznawczych u dzieci w wieku przedszkolnym stanowi fundament ich przyszłego funkcjonowania w środowisku szkolnym, a także wpływa na zdolność samodzielnego zdobywania wiedzy i rozwiązywania problemów. W literaturze przedmiotu kompetencje poznawcze definiuje się jako zespół umiejętności związanych z percepcją, myśleniem, zapamiętywaniem, rozumowaniem i rozwiązywaniem zadań³³. W okresie przedszkolnym, czyli między trzecim a szóstym rokiem życia, rozwój tych umiejętności nabiera wyjątkowego tempa i znaczenia.

Literatura pedagogiczna wskazuje, że dziecko w tym okresie przechodzi od myślenia intuicyjnego do coraz bardziej logicznego, choć nadal myślenie to jest silnie związane z bezpośrednim doświadczeniem³⁴. Zgodnie z teorią Jeana Piageta dzieci w wieku przedszkolnym znajdują się w stadium przedoperacyjnym, charakteryzującym się egocentryzmem poznawczym, animizmem i brakiem odwracalności myślenia. Dopiero w toku zabawy, eksperymentowania i kontaktów z dorosłymi zaczynają rozumieć, że inni mogą postrzegać świat inaczej niż one same.

Warto zwrócić uwagę na fundamentalną rolę interakcji społecznych w rozwoju poznawczym dziecka. Wielu prekursorów pedagogicznych, między innymi Lew Wygotski, uważa, że kompetencje poznawcze kształtują się dzięki tzw. strefie najbliższego rozwoju – przestrzeni, w której dziecko, wspierane przez bardziej kompetentnych dorosłych lub rówieśników, wykonuje zadania wykraczające poza jego aktualny poziom samodzielności³⁵. W tym kontekście kluczowe staje się tworzenie sytuacji edukacyjnych, które stymulują ciekawość poznawczą i zachęcają do poszukiwania rozwiązań.

³³ M. Czub, *Rozwój procesów poznawczych w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010, s. 11–13.

³⁴ M. Kielar-Turska, *Rozwój dziecka. Od początku do końca okresu wczesnoszkolnego...*, s. 135–138.

³⁵ L.S. Wygotsky, *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*, University Press, Harvard 1978, s. 84–91.

Współczesne badania polskich pedagogów dowodzą, że rozwój kompetencji poznawczych jest ściśle powiązany z aktywnością dziecka. Dzieci uczą się najskuteczniej w sytuacjach, które angażują je w działanie praktyczne, zabawę badawczą, doświadczenia sensoryczne i rozwiązywanie realnych problemów³⁶. Aktywność własna dziecka jest nie tylko środkiem poznawania otoczenia, ale też okazją do kształtowania myślenia przyczynowo-skutkowego i wnioskowania³⁷.

Ważnym aspektem wspierania rozwoju kompetencji poznawczych jest dostosowanie treści i metod do indywidualnych możliwości dzieci. Każde dziecko rozwija się w niepowtarzalnym tempie, a zbyt trudne lub zbyt łatwe zadania mogą zniechęcać i hamować rozwój poznawczy³⁸. Dlatego nauczyciel i rodzic powinni stale obserwować dziecko i elastycznie dostosowywać stawiane przed nim wyzwania.

Nie sposób pominąć roli języka w rozwoju poznawczym. Warto przywołać badania Aleksandry Jankowskiej, z których wynika, że umiejętność posługiwania się językiem jest nie tylko narzędziem komunikacji, ale także mechanizmem porządkowania doświadczeń i kształtowania struktur myślowych³⁹. Im bardziej bogate są doświadczenia językowe dziecka, tym lepiej rozwija się jego zdolność do analizy, porównywania i wyciągania wniosków.

W literaturze wskazuje się również, że środowisko przedszkolne powinno dostarczać bodźców poznawczych, które są różnorodne i dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci. Dotyczy to zarówno aranżacji przestrzeni (kąciki tematyczne, pomoce dydaktyczne), jak i planowania zajęć umożliwiających samodzielne eksperymentowanie i rozwiązywanie problemów⁴⁰. Jak podkreśla Danuta Waloszek, bogate środowisko edukacyjne sprzyja rozwojowi pamięci operacyjnej, koncentracji uwagi oraz myślenia twórczego⁴¹.

Ważnym obszarem kompetencji poznawczych, kształtowanym już w wieku przedszkolnym, jest rozwój myślenia matematycznego. Badania

³⁶ M. Żytko, *Edukacja przedszkolna. Nowe wyzwania...*, s. 101-104.

³⁷ B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka...*, s. 120-124.

³⁸ B. Dymara, *Dziecko w świecie wartości...*, s. 92-95.

³⁹ A. Jankowska, *Rola języka w rozwoju poznawczym dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013, s. 55-59.

⁴⁰ K. Zbróg, *Wspieranie aktywności dzieci w wieku przedszkolnym...*, s. 13-104.

⁴¹ D. Waloszek, *Wspomaganie rozwoju poznawczego dzieci w wieku przedszkolnym*, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 2015, s. 78-81.

Elżbiety Gruszczyk-Kolczyńskiej pokazują, że dzieci w tym wieku wykazują naturalną gotowość do rozumienia pojęć liczbowych, porządkowych, a także do dostrzegania relacji przestrzennych i czasowych⁴². Warunkiem pełnego wykorzystania tego potencjału jest stwarzanie okazji do manipulowania przedmiotami, liczenia, klasyfikowania czy porównywania, a nie ograniczanie się do nauki pamięciowej.

Wnioskować można, że rozwój kompetencji poznawczych u dzieci w wieku przedszkolnym wymaga:

- stworzenia środowiska edukacyjnego bogatego w bodźce poznawcze;
- dostosowania treści i metod do możliwości rozwojowych dziecka;
- wspierania aktywności własnej dziecka poprzez zabawę, eksperymentowanie i zadania problemowe;
- budowania doświadczeń językowych sprzyjających rozwojowi myślenia;
- uwzględnienia znaczenia interakcji społecznych w procesie kształtowania kompetencji poznawczych.

Skuteczne wspieranie rozwoju poznawczego wymaga od dorosłych nie tylko wiedzy o etapach rozwoju dziecka, ale przede wszystkim wrażliwości na jego indywidualne potrzeby i możliwości. Sama znajomość teorii rozwoju, choć istotna, nie wystarczy do stworzenia warunków sprzyjających kształtowaniu kompetencji poznawczych – konieczne jest dostrzeganie sygnałów, które wysyła dziecko, a także elastyczne dostosowywanie metod i form pracy do jego aktualnego poziomu rozwoju⁴³.

Jak wskazuje Maria Kielar-Turska, rozwój poznawczy dzieci w wieku przedszkolnym przebiega w zróżnicowanym tempie, co oznacza, że każde dziecko może osiągać poszczególne etapy rozwojowe w różnym czasie⁴⁴. Wrażliwość dorosłych przejawia się m.in. w umiejętności tworzenia atmosfery akceptacji i bezpieczeństwa, która pozwala dziecku na swobodne eksplorowanie otoczenia, popełnianie błędów i wyciąganie z nich wniosków⁴⁵. Jak podkreśla Danuta Waloszek, dzieci potrzebują czasu na samodzielne

⁴² E. Gruszczyk-Kolczyńska, E. Zielińska, *Dziecięca matematyka*, WSiP, Warszawa 2012, s. 18–22.

⁴³ B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka...*, s. 118–122.

⁴⁴ M. Kielar-Turska, *Rozwój dziecka. Od poczęcia do końca okresu wczesnoszkolnego*, s. 135–138.

⁴⁵ Tamże, s. 136.

dochodzenie do rozwiązań – dorosły powinien być przewodnikiem, a nie osobą, która natychmiast podaje gotowe odpowiedzi⁴⁶. To właśnie cierpliwość i uważna obserwacja pozwalają dorosłym rozpoznać, kiedy dziecko jest gotowe na nowe wyzwania poznawcze, a kiedy wymaga jeszcze wsparcia i dodatkowego treningu. Ponadto rozwój poznawczy jest nierozzerwalnie związany z emocjami dziecka – jeśli czuje się ono bezpieczne i akceptowane, jest bardziej otwarte na uczenie się i podejmowanie prób rozwiązywania problemów⁴⁷. Dlatego, jak zauważa Barbara Dymara, wrażliwość nauczyciela i rodzica powinna obejmować nie tylko obserwację postępów poznawczych, ale także emocjonalnego samopoczucia dziecka, które warunkuje efektywność procesów poznawczych⁴⁸.

⁴⁶ D. Waloszek, *W trosce o jakość...*, s. 94.

⁴⁷ Tamże, s. 97-99.

⁴⁸ B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie różnorodności...*, s. 118.

4. Rozwój kompetencji komunikacyjnych u dzieci w wieku przedszkolnym

Kompetencje komunikacyjne stanowią jeden z podstawowych wymiarów funkcjonowania dziecka w środowisku społecznym i edukacyjnym. W wieku przedszkolnym następuje intensywny rozwój zdolności porozumiewania się, zarówno w sferze językowej (werbalnej), jak i pozajęzykowej (niewerbalnej), który przekłada się na coraz większą samodzielność dziecka w wyrażaniu potrzeb, emocji, opinii oraz nawiązywaniu relacji z otoczeniem⁴⁹.

Rozwój kompetencji komunikacyjnych obejmuje nie tylko wzbogacanie słownika czynnego i biernego, ale również doskonalenie umiejętności dialogu, zadawania pytań, opowiadania, rozumienia komunikatów, a także stosowania form grzecznościowych, modulowania głosu i stosowania gestów w komunikacji. Dziecko uczy się, że język nie jest tylko narzędziem przekazu, ale pełni również funkcje społeczne, ekspresyjne i regulacyjne⁵⁰.

W ujęciu psychologicznym język jest kluczowym mediatorem rozwoju poznawczego i społecznego. Lew Wygotski podkreślał, że mowa wewnętrzna, która rozwija się z mowy zewnętrznej, odgrywa centralną rolę w kształtowaniu myślenia i samoregulacji⁵¹. W tym sensie rozwój kompetencji komunikacyjnych ma charakter wielowymiarowy i integracyjny – nie tylko umożliwia funkcjonowanie w grupie, ale też wspiera rozwój poznawczy, emocjonalny i moralny.

W wieku przedszkolnym dzieci przechodzą od komunikacji egocentrycznej (skierowanej głównie do siebie) do komunikacji społecznej, w której zaczynają uwzględniać perspektywę rozmówcy. Jak zauważa Barbara Wilgocka-Okoń, jest to moment intensywnego nabywania umiejętności dialogowania, dostosowywania stylu wypowiedzi do sytuacji oraz budowania narracji⁵². Dzieci uczą się prowadzić rozmowy tematyczne, opowiadać o swoich przeżyciach, a także rozumieć metafory i żarty językowe.

⁴⁹ B. Wilgocka-Okoń (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, s. 89–92.

⁵⁰ L. Wygotski, *Myślenie i mowa*, tłum. E. Flejber, PWN, Warszawa 1985, s. 65–72.

⁵¹ Tamże, s. 67.

⁵² M. Bogdanowicz, *Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym*, Harmonia, Gdańsk 2004, s. 113–117.

Niezwykle istotne jest środowisko wychowawcze i edukacyjne, w którym rozwijają się kompetencje komunikacyjne. Dziecko potrzebuje przestrzeni do mówienia, słuchania, zadawania pytań, komentowania – zarówno w kontaktach z dorosłymi, jak i z rówieśnikami. Jak podkreśla Marta Bogdanowicz, stymulacja rozwoju mowy w warunkach naturalnych (w zabawie, codziennych czynnościach, relacjach emocjonalnych) przynosi znacznie lepsze efekty niż sztuczne ćwiczenia językowe⁵³.

Wspieranie kompetencji komunikacyjnych w przedszkolu powinno opierać się na tworzeniu sytuacji komunikacyjnych o wysokiej wartości poznawczej i emocjonalnej: inscenizacjach, rozmowach kierowanych, zabawach w role, pracy projektowej, a także na kontaktach z literaturą dziecięcą. Jak wskazuje Teresa Zubrzycka-Maciąg, czytanie i opowiadanie historii rozwija nie tylko słownictwo, ale również umiejętność formułowania narracji, przewidywania i wnioskowania⁵⁴.

Nie bez znaczenia pozostaje również rola nauczyciela jako modelu komunikacji. Poprzez styl wypowiedzania się, sposób reagowania na wypowiedzi dziecka, zadawane pytania czy parafrazowanie, nauczyciel może wpływać na tempo i jakość rozwoju językowego wychowanków. Szczególnie wartościowe są sytuacje, w których nauczyciel nie tylko zadaje pytania, ale też autentycznie słucha odpowiedzi i kontynuuje rozmowę.

Warto podkreślić, że kompetencje komunikacyjne nie rozwijają się w oderwaniu od innych aspektów funkcjonowania dziecka – są silnie powiązane z kompetencjami społecznymi, emocjonalnymi oraz poznawczymi. Dlatego ich wspieranie powinno być integralną częścią codziennej praktyki wychowawczej i dydaktycznej.

Kompetencje komunikacyjne u dzieci 5–6-letnich nabierają szczególnego znaczenia w kontekście przygotowania do podjęcia nauki szkolnej oraz funkcjonowania w bardziej złożonych strukturach społecznych. Na tym etapie rozwoju dziecko nie tylko wzbogaca zasób słownictwa i doskonali konstrukcję zdań, ale także zaczyna świadomie używać języka jako narzędzia regulowania relacji z rówieśnikami i dorosłymi. Dziecko uczy się formułować pytania, prowadzić spójne wypowiedzi narracyjne, argumento-

⁵³ T. Zubrzycka-Maciąg, *Narracja w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Difin, Warszawa 2011, s. 57-59.

⁵⁴ Tamże.

wać swoje stanowisko oraz interpretować komunikaty niewerbalne, takie jak ton głosu, mimika czy gesty⁵⁵. W wieku 5–6 lat dziecko przechodzi od komunikacji spontanicznej do bardziej uporządkowanej i celowej. Oznacza to wzrost umiejętności planowania wypowiedzi, adekwatnego reagowania w sytuacjach społecznych oraz dostosowywania języka do kontekstu – np. odmiennie rozmawia z rówieśnikiem, a inaczej z dorosłym. Ten okres charakteryzuje się również wzrostem kompetencji pragmatycznych, takich jak rozpoczynanie rozmowy, podtrzymywanie tematu czy rozumienie aluzji językowych⁵⁶.

Kompetencje komunikacyjne na tym poziomie rozwoju są silnym predyktorem sukcesu edukacyjnego – warunkują nie tylko opanowanie umiejętności czytania i pisania, ale też wpływają na jakość relacji rówieśniczych, zdolność współpracy oraz samoocenę dziecka. Jak wskazuje Marta Bogdanowicz, opóźnienia w rozwoju językowym w tym wieku mogą prowadzić do wtórnych trudności emocjonalnych i społecznych⁵⁷. Z tego względu wsparcie rozwoju językowego w grupie dzieci 5–6-letnich powinno być celowe, systematyczne i zintegrowane z całościową pracą wychowawczą.

⁵⁵ D. Waloszek, *Wspomaganie rozwoju kompetencji...*, s. 45-48.

⁵⁶ K. Krakowiak, *Rozwijanie kompetencji komunikacyjnej dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2012, s. 74–81.

⁵⁷ M. Bogdanowicz, *Psychologia kliniczna dziecka...*, s. 85-87.

5. Metody i formy pracy w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej – terminologia

W pedagogice przedszkolnej i wczesnoszkolnej pojęcia metod i form pracy należą do podstawowego aparatu terminologicznego. Choć często używane zamiennie w języku potocznym, w ujęciu dydaktycznym oznaczają różne aspekty organizacji procesu nauczania i uczenia się. Zrozumienie tych pojęć jest kluczowe zarówno dla planowania działań edukacyjnych, jak i dla ich profesjonalnej ewaluacji.

Metoda pracy dydaktyczno-wychowawczej

Metoda to uporządkowany sposób postępowania nauczyciela i ucznia, prowadzący do osiągnięcia określonych celów wychowawczo-dydaktycznych. Innymi słowy, jest to droga dochodzenia do wiedzy, umiejętności i postaw, odpowiednio dobrana do wieku, potrzeb i możliwości dzieci⁵⁸. Dobór metody zależy m.in. od treści nauczania, etapu rozwoju poznawczego dziecka, rodzaju aktywności oraz założonego celu wychowawczego. W pedagogice przedszkolnej popularne są m.in.:

- metoda czynna – polegająca na uczeniu się poprzez działanie (np. metoda samodzielnych doświadczeń, metoda projektów);
- metoda oglądowa – oparta na obserwacji (np. pokaz, wycieczka, film edukacyjny);
- metoda słowna – oparta na przekazie językowym (np. opowiadanie, rozmowa, pogadanka);
- metoda zabawowa – wykorzystująca gry i zabawy jako środek dydaktyczny (np. zabawy tematyczne, dydaktyczne, ruchowe)⁵⁹.

Forma pracy dydaktycznej

Forma pracy odnosi się do organizacyjnego układu działań nauczyciela i dzieci. Oznacza sposób zorganizowania aktywności edukacyjnej – to, czy

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Tamże.

dziecko pracuje indywidualnie, w parze, w grupie, czy całą klasą/przed-szkolną grupą. To m.in.:

- praca indywidualna – pozwala na dostosowanie tempa i stopnia trudności do możliwości dziecka;
- praca w parach – uczy współpracy, dzielenia się zadaniami, komunikacji;
- praca w małych grupach – sprzyja budowaniu relacji, wymianie doświadczeń i rozwiązywaniu problemów;
- praca zbiorowa (z całą grupą) – stosowana np. przy zajęciach wprowadzających, integrujących, rytmicznych⁶⁰.

Związek metody z formą pracy

Metoda i forma pracy są ze sobą powiązane, ale nie tożsame. Na przykład ta sama metoda – np. metoda zadań stawianych dzieciom – może być realizowana zarówno indywidualnie (gdy każde dziecko wykonuje inne zadanie), jak i grupowo (np. gdy dzieci razem budują konstrukcję z klocków według planu). Efektywne działania dydaktyczne wymagają trafnego doboru zarówno metody, jak i formy organizacyjnej.

Zasady doboru metod i form pracy

Dobierając metody i formy pracy, nauczyciel powinien kierować się:

1. Zasadą aktywności – wybierać takie metody, które angażują dziecko.
2. Zasadą przystępności – dostosowywać zadania do możliwości rozwojowych.
3. Zasadą pogłębłości – wspierać proces poznawczy przez obserwację i doświadczenie.
4. Zasadą stopniowania trudności – rozwijać kompetencje poprzez przechodzenie od prostych do złożonych zadań⁶¹.

⁶⁰ B. Wilgocka-Okoń, *Wprowadzenie do pedagogiki przedszkolnej*, Wydawnictwo Żak, Kraków 2000, s. 96–99.

⁶¹ Tamże.

Znaczenie różnorodności metod i form

Stosowanie zróżnicowanych metod i form pracy jest niezbędne dla wszechstronnego rozwoju dziecka. Zbyt schematyczne działania dydaktyczne prowadzą do nudy, spadku motywacji i zahamowania aktywności twórczej. Natomiast elastyczne, urozmaicone podejście nauczyciela stymuluje ciekawość poznawczą, rozwija samodzielność oraz uczy współpracy i odpowiedzialności.

Różnorodność metod i form pracy pedagogicznej stanowi jeden z kluczowych elementów efektywnego wspierania rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym. Zróżnicowane podejścia dydaktyczne umożliwiają całościowe – holistyczne – oddziaływanie na sferę intelektualną, emocjonalną, społeczną oraz fizyczno-ruchową dziecka⁶². Dzięki temu możliwe jest jednoczesne stymulowanie różnych obszarów funkcjonowania, co sprzyja harmonijnemu i wielowymiarowemu rozwojowi jednostki.

Stosowanie zróżnicowanych metod – takich jak gry dydaktyczne, projekty tematyczne, zabawy ruchowe, drama, metody aktywizujące, działania sensoryczne czy pedagogika twórczości – zapobiega monotonii i znużeniu, które często obniżają zaangażowanie dzieci w proces uczenia się. Różnorodność staje się w tym kontekście nie tylko narzędziem zwiększania atrakcyjności zajęć, ale również sposobem wzmacniania wewnętrznej motywacji dziecka do eksplorowania rzeczywistości⁶³.

Co istotne, elastyczne podejście nauczyciela do wyboru i modyfikowania metod pracy umożliwia lepsze dostosowanie działań edukacyjnych do indywidualnych możliwości, potrzeb rozwojowych, preferencji poznawczych i stylów uczenia się dzieci⁶⁴. Pedagog, który świadomie różnicuje formy oddziaływań, nie tylko wspiera rozwój poznawczy dziecka, ale też buduje jego poczucie bezpieczeństwa i akceptacji⁶⁵. Zgodnie z założeniami pedagogiki konstruktywistycznej nauczyciel powinien stwarzać takie warunki,

⁶² D. Waloszek, *W trosce o jakość...*, s. 102-103.

⁶³ M. Kwiatkowska, *Aktywność dziecka w wieku przedszkolnym – konteksty i znaczenie*, PWN, Warszawa 2015, s. 73-75.

⁶⁴ B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie różnorodności*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008, s. 115-120.

⁶⁵ B. Wilgocka-Okoń, *Wprowadzenie do pedagogiki przedszkolnej*, s. 98-99.

w których dziecko będzie mogło działać aktywnie, samodzielnie i twórczo, a przez to nabywać przekonanie o własnej skuteczności.

Z pedagogicznego punktu widzenia taka elastyczność w działaniu przyczynia się również do kształtowania poczucia sprawczości – przekonania, że podejmowane działania mają sens i prowadzą do zauważalnych rezultatów. Wpływa to pozytywnie na rozwój motywacji wewnętrznej, poczucia kompetencji, a także gotowości do podejmowania nowych wyzwań. Dziecko, które doświadcza sukcesów we własnym tempie i zgodnie z indywidualnym stylem funkcjonowania, chętniej eksperymentuje, zadaje pytania i angażuje się w życie grupy przedszkolnej⁶⁶.

⁶⁶ J. Piaget, *Psychologia i pedagogika*, PWN, Warszawa 2006, s. 125–128.

6. Świat zawodów oczami dziecka

Świat zawodów, postrzegany oczami dziecka, stanowi szczególnie ważny obszar refleksji pedagogicznej, zwłaszcza w kontekście edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Dzieci już od najmłodszych lat wykazują spontaniczne zainteresowanie pracą dorosłych, zadając pytania: „Kim jest policjant?”, „Co robi pielęgniarka?”, „Czy strażak naprawdę gasi ogień?”.

Te dziecięce pytania nie są jedynie wyrazem ciekawości, lecz także sygnałem budzącej się świadomości społecznej oraz potrzeby zrozumienia struktury życia dorosłych.

Pedagodzy zwracają uwagę, że dziecięce postrzeganie świata zawodów jest silnie związane z ich doświadczeniem, obserwacją i przekazami kulturowymi. Już w wieku przedszkolnym dzieci zaczynają budować mentalne reprezentacje zawodów na podstawie rozmów z dorosłymi, opowiadań, bajek, a także sytuacji społecznych, których są świadkami⁶⁷. Wiedza ta jest często uproszczona, fragmentaryczna, ale stanowi podstawę do dalszego rozwoju orientacji zawodowej.

Trzeba wiedzieć, że dzieci postrzegają zawody nie przez pryzmat ekonomiczny czy formalny, lecz emocjonalno-symboliczny – ważna jest dla nich rola, jaką ktoś odgrywa w społeczeństwie, charakter czynności oraz atrybuty zewnętrzne (ubranie, narzędzia pracy)⁶⁸. Z tego względu zawody takie jak lekarz, strażak, nauczyciel czy policjant są bardziej rozpoznawalne i budzą większe zainteresowanie niż te mniej dostępne lub abstrakcyjne, jak np. informatyk czy księgowy.

Literatura pedagogiczna wskazuje także na rolę zabawy tematycznej w poznawaniu zawodów przez dzieci. W zabawie dzieci odgrywają role społeczne, przekształcają przedmioty codziennego użytku w narzędzia pracy, tworzą własne scenariusze aktywności zawodowej. Zgodnie z koncepcją Lwa Wygotskiego to właśnie w zabawie dzieci przekraczają aktualny po-

⁶⁷ M. Tanaś, *Dziecko w świecie zawodów. Edukacja dla orientacji zawodowej w przedszkolu i szkole podstawowej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2013, s. 21–25.

⁶⁸ A. Harwas-Napierała, *Společna percepcja zawodów przez dzieci w wieku przedszkolnym*, [w:] *Studia z Psychologii Rozwoju*, t. 7, Wydawnictwo UAM, Poznań 2005, s. 88–91.

ziom rozwoju, wchodząc w sferę najbliższego rozwoju⁶⁹. Odgrywanie ról zawodowych pozwala im nie tylko lepiej rozumieć świat dorosłych, ale także rozwijać kompetencje językowe, społeczne i poznawcze. W literaturze przedmiotu coraz częściej podkreśla się również znaczenie wczesnej preorientacji zawodowej jako elementu edukacji całościowej. Zgodnie z założeniami pedagogiki zorientowanej na rozwój jednostki dziecko powinno mieć możliwość eksplorowania różnych form aktywności zawodowej, rozpoznawania swoich zainteresowań i mocnych stron, a także nabierania szacunku do pracy jako wartości społecznej⁷⁰. Barbara Woynarowska postrzega, że wychowanie do pracy powinno rozpoczynać się od najmłodszych lat, nie przez systemowy przymus, lecz poprzez inspirację, modelowanie i tworzenie przestrzeni do poznawania ról społecznych⁷¹.

Nie bez znaczenia pozostaje też kwestia stereotypizacji zawodów w dziecięcych wypowiedziach i wyobrażeniach. Badania wskazują, że dzieci często przypisują zawodom określone cechy płciowe – np. pielęgniarka to kobieta, a kierowca to mężczyzna. Zadaniem edukacji jest więc nie tylko przybliżanie dzieciom różnorodności zawodowej, lecz również świadome niwelowanie stereotypów poprzez zróżnicowane reprezentacje zawodów w literaturze dziecięcej, grach, opowieściach oraz zapraszanie do przedszkola przedstawicieli różnych profesji bez względu na płeć⁷².

Dokonując podsumowania, należy podkreślić, że dziecięca wizja świata zawodów stanowi odzwierciedlenie ich wiedzy o świecie społecznym, ale także aspiracji, marzeń i wyobrażeń o przyszłości. Pedagogiczne podejście do tego zagadnienia powinno uwzględniać zarówno potrzeby rozwojowe dziecka, jak i szeroki kontekst społeczno-kulturowy, w którym ono funkcjonuje. Wspieranie dzieci w odkrywaniu świata zawodów to nie tylko budowanie wiedzy o profesjach, ale też kształtowanie postaw, wartości i tożsamości społecznej – elementów kluczowych dla ich dalszego rozwoju

⁶⁹ L. Wygotski, *Myślenie i mowa...*, s. 85-87.

⁷⁰ A. Olczak, *Wczesna preorientacja zawodowa w wychowaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2016, s. 28-34.

⁷¹ B. Woynarowska, *Edukacja zdrowotna i wychowanie do pracy w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym*, [w:] I. Dzierzgowska (red.), *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w teorii i praktyce*, PWN, Warszawa 2013, s. 111-117.

⁷² M. Tanaś, *Dziecko w świecie zawodów. Edukacja dla orientacji zawodowej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2013, s. 43-48.

jako aktywnych i świadomych uczestników życia społecznego. Już na etapie edukacji przedszkolnej dziecko zaczyna identyfikować się z określonymi rolami społecznymi i uczyć się ich znaczenia. Wybierając w zabawie zawód „lekarza”, „nauczyciela” czy „strażaka”, nie tylko poznaje czynności zawodowe, ale również przyswaja wartości z nimi związane: niesienie pomocy, odpowiedzialność, uczciwość czy troskę o innych⁷³.

Zawody stają się więc nie tylko obiektami wiedzy encyklopedycznej, ale również nośnikami norm społecznych i kulturowych. Poprzez obserwację dorosłych, uczestnictwo w zajęciach tematycznych i symboliczne odgrywanie ról, dzieci uczą się, czym jest praca, jaką pełni funkcję w życiu jednostki i społeczeństwa oraz jakie cechy są pożądane w określonych profesjach. Ten proces nie tylko pogłębia ich rozumienie świata, ale również kształtuje postawę szacunku do ludzi pracy, otwartości na różnorodność ról społecznych i refleksyjnego podejścia do przyszłości.

Co więcej, eksplorowanie świata zawodów ma znaczący wpływ na kształtowanie tożsamości społecznej dziecka – pomaga mu odpowiedzieć na pytania: „kim jestem?”, „co potrafię?”, „co chciałbym robić w przyszłości?”. Rozwój tożsamości to proces rozciągnięty w czasie, który już w okresie przedszkolnym przejawia się w formie prób przypisywania sobie ról społecznych i tworzenia wstępnych wizji siebie jako członka większej wspólnoty⁷⁴. W tym sensie edukacja zawodowa dzieci to również wychowanie do myślenia o sobie jako o osobie kompetentnej, wartościowej i zdolnej do wpływania na rzeczywistość.

Z pedagogicznego punktu widzenia działania podejmowane w celu przybliżania dzieciom świata zawodów powinny mieć charakter nie tylko informacyjny, lecz przede wszystkim wychowawczy. Kluczowym celem edukacji preorientacyjnej na etapie przedszkolnym nie jest bowiem przekazywanie technicznych informacji o różnych profesjach, lecz wspieranie dziecka w kształtowaniu systemu wartości, postaw i orientacji społecznej⁷⁵. Poprzez odpowiednio zaprojektowane sytuacje edukacyjne – takie jak za-

⁷³ J. Brzezińska, A. Hulewicz, *Tożsamość dziecka – uwarunkowania rozwoju*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2006, s. 59–66.

⁷⁴ A. Brzezińska, *Spółeczna psychologia rozwoju...*, s. 61–62.

⁷⁵ K. Rubacha, *Wychowanie jako proces internalizacji wartości*, [w:] T. Hejnicka-Bezwińska (red.), *Pedagogika ogólna. Problemy, koncepcje, konteksty*, PWN, Warszawa 2008, s. 157–163.

bawy tematyczne, spotkania z przedstawicielami zawodów czy projektowe działania grupowe – możliwe jest rozwijanie empatii, wrażliwości społecznej, poczucia sprawiedliwości i przekonania, że każda praca ma wartość i zasługuje na szacunek⁷⁶.

W tym kontekście preorientacja zawodowa staje się ważnym komponentem wychowania ku odpowiedzialności – czyli kształtowania u dziecka gotowości do pełnienia określonych ról społecznych, rozumienia znaczenia pracy i zaangażowania na rzecz wspólnoty. Wychowanie do pracy i przez pracę, realizowane w formie zabawy, opowieści, dramy i obserwacji, pozwala dzieciom nie tylko poznać świat zawodów, ale również wewnątrznie się z nim utożsamić⁷⁷. Zabawa w „bycie kimś” – lekarzem, piekarzem, ogrodnikiem czy bibliotekarzem – nie ma tu jedynie charakteru poznawczego, lecz także identyfikacyjny i emocjonalny. Dziecko nie tylko poznaje czynności zawodowe i atrybuty danej profesji, ale także wchodzi w symboliczny świat wartości z nią związanych. Poprzez uczestnictwo w odgrywaniu ról uczy się, czym jest odpowiedzialność, opiekuńczość, współpraca czy porządek – i zaczyna rozumieć sens pracy jako działania na rzecz innych⁷⁸.

Takie podejście wyraźnie wpisuje się w nurt pedagogiki wartości oraz personalistycznej koncepcji wychowania, która zakłada, że podstawą edukacji powinno być budowanie w dziecku poczucia sensu, tożsamości, sprawczości i przynależności do wspólnoty⁷⁹. Edukacja zawodowa realizowana w duchu wartości nie ogranicza się do neutralnego poznawania faktów — przeciwnie, ma na celu wspieranie rozwoju moralnego i społecznego dziecka poprzez kontakt z ideą pracy jako dobra wspólnego. Tym samym preorientacja zawodowa w przedszkolu może stać się ważnym narzędziem wychowania ku zaangażowaniu, odpowiedzialności i szacunku wobec różnych dróg życiowych i ról społecznych.

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ M. Tanaś, *Dziecko w świecie zawodów...*, s. 45-48.

⁷⁸ B. Woynarowska, *Edukacja zdrowotna i wychowanie...*, s. 32-35.

⁷⁹ Tamże.

7. Znaczenie odgrywania ról przez dzieci w wieku przedszkolnym

Okres przedszkolny jest fazą intensywnego rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego. Jedną z najbardziej charakterystycznych i jednocześnie kluczowych form aktywności dziecka w tym czasie jest zabawa, w szczególności zabawa tematyczna i zabawa w odgrywanie ról. Odgrywanie ról stanowi nie tylko naturalny sposób ekspresji dziecięcej wyobraźni, ale także przestrzeń do kształtowania kompetencji interpersonalnych, rozwoju tożsamości oraz uczenia się ról społecznych i norm funkcjonujących w kulturze, w której dziecko wzrasta⁸⁰.

Zabawa w role, inaczej nazywana zabawą tematyczną lub symboliczną, polega na podejmowaniu przez dziecko określonych ról społecznych, np. lekarza, nauczyciela, matki, strażaka, sprzedawcy. Dziecko naśladuje znane mu czynności, posługuje się uproszczonymi rekwizytami i językiem właściwym danej roli, tworząc uproszczony, lecz znaczący dla siebie świat relacji i działań⁸¹. Jest to forma zabawy, w której dziecko nie tylko odtwarza rzeczywistość, ale także ją przekształca – dodaje elementy fikcyjne, przerysowuje znane sytuacje i nadaje im nowe znaczenia⁸².

Zabawa ta pozwala na eksperymentowanie z tożsamością – dzieci mogą próbować „być kimś innym”, co stanowi ważny element w procesie samopoznania i rozwoju „Ja”⁸³. Ponadto, zabawa w role aktywizuje wyobraźnię, język, empatię, pamięć oraz myślenie przyczynowo-skutkowe.

Odgrywanie ról ma ogromne znaczenie dla rozwoju kompetencji społecznych dziecka. Zabawa w grupie rówieśniczej uczy negocjacji, przestrzegania reguł, rozwiązywania konfliktów i komunikowania się z innymi. Dziecko, wchodząc w role społeczne, uczy się funkcjonowania w zespole, odczytywania emocji i motywacji drugiej osoby oraz rozwija umiejętności przyjmowania perspektywy innych⁸⁴.

⁸⁰ A. Brzezińska, *Spółeczna psychologia rozwoju...*, s. 153–159.

⁸¹ D. Waloszek, *W trosce o jakość...*, s. 94.

⁸² L. Wygotski, *Myślenie i mowa...*, s. 97.

⁸³ E.H. Erikson, *Dzieciństwo i społeczeństwo*, Rebis, Poznań 2002, s. 222–225.

⁸⁴ B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie różnorodności...*, s. 118–123.

Zabawa w role jest szczególnie istotna w kształtowaniu empatii – dziecko, wcielając się w konkretną postać, uczy się rozumieć emocje i potrzeby innych osób⁸⁵. Pozwala to także na nabywanie postaw prospołecznych, takich jak opiekuńczość, współpraca, odpowiedzialność czy solidarność⁸⁵.

Zabawa tematyczna i dramatyczna wpływa również na rozwój językowy i komunikacyjny. W trakcie odgrywania ról dzieci posługują się językiem sytuacyjnym, stosują nowe słownictwo, tworzą narracje i struktury dialogowe⁸⁶. Przyswajają zwroty charakterystyczne dla danej roli oraz uczą się dostosowywać wypowiedzi do sytuacji i odbiorcy.

Według Barbary Wilgockiej-Okoń zabawa w role jest przestrzenią intensywnego dialogowania, która sprzyja rozwijaniu funkcji symbolicznej mowy, zdolności do narracji oraz kompetencji pragmatycznych, takich jak naprzemiennność w rozmowie, rozpoczynanie i kończenie wypowiedzi czy wyrażanie intencji⁸⁷.

Odgrywanie ról ma również istotny wpływ na rozwój tożsamości i wyobrażeń o przyszłości dziecka. W toku zabawy dzieci podejmują próby identyfikowania się z określonymi zawodami, rolami społecznymi czy cechami charakteru. Poprzez naśladowanie dorosłych i odgrywanie znanych im scenariuszy życiowych tworzą wstępne obrazy siebie jako członka wspólnoty społecznej⁸⁸. Jest to istotne dla budowania pozytywnego obrazu własnej osoby oraz poczucia sprawczości. W pedagogice preorientacji zawodowej odgrywanie ról traktuje się jako jedno z najważniejszych narzędzi wprowadzania dziecka w świat pracy i wartości społecznych⁸⁹. Zabawy tematyczne, w których dzieci podejmują różne zawody (np. lekarz, bibliotekarka, ogrodnik, pilot), pozwalają nie tylko na poznanie funkcji społecznych tych ról, ale też na symboliczne doświadczanie ich sensu i znaczenia.

Ważna jest tutaj rola nauczyciela przedszkolnego i rodzica w wspieraniu zabaw w role jest nie do przecenienia. Dorosły, poprzez odpowiednie aranżowanie przestrzeni, dostarczanie rekwizytów, zadawanie pytań i aktywne

⁸⁵ M. Kielar-Turska, *Rozwój dziecka a jego edukacja...*, s. 45–51.

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ K. Zbróg, *Wspieranie aktywności dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2014, s. 102–106.

⁸⁸ B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka*, s. 117–121.

⁸⁹ J. Mariański, *Tożsamość i wychowanie. Studium z pedagogiki personalistycznej*, UKSW, Warszawa 2010, s. 91–95.

uczestnictwo, może znacząco poszerzyć zakres i jakość zabawy symbolicznej⁹⁰. Nauczyciel pełni funkcję moderatora, który inspiruje, podpowiada, a jednocześnie pozostawia dziecku przestrzeń do samodzielnego działania.

Warto, by nauczyciele i opiekunowie dostrzegali potencjał wychowawczy takich zabaw i świadomie je wykorzystywali do rozwijania wartości, takich jak odpowiedzialność, solidarność, tolerancja czy sprawiedliwość¹³.

Zabawa w odgrywanie ról stanowi jeden z najbardziej wartościowych obszarów dziecięcej aktywności w wieku przedszkolnym. Łączy w sobie elementy poznawcze, emocjonalne, językowe i społeczne, wspierając tym samym rozwój dziecka w sposób kompleksowy. W kontekście współczesnej pedagogiki przedszkolnej zabawa ta powinna być nie tylko tolerowana, ale i aktywnie wspierana oraz integrowana z całościowym procesem wychowawczo-dydaktycznym.

⁹⁰ E. Deci, R. Ryan, *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*, Plenum Press, New York 1985, s. 31–35.

Scenariusz nr 1: Poznajemy zawód: fryzjer

Grupa wiekowa: 5- i 6-latki

Data zajęć: 16 września – Święto fryzjera

Temat kompleksowy: Mój zawód – moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości

Temat dnia: Poznajemy zawód fryzjera

Cele ogólne:

1. Zapoznanie dzieci z pracą fryzjera i jego atrybutami.
2. Kształtowanie szacunku dla pracy innych ludzi.
3. Rozwijanie motoryki małej oraz zmysłu dotyku.
4. Rozwijanie umiejętności prezentacji i współpracy.

Metody:

1. Asymilacja wiedzy (rozmowa)
2. Samodzielne dochodzenie do wiedzy
3. Pokaz i instruktaż
4. Działania praktyczne i odgrywanie ról

Formy pracy:

1. Praca indywidualna
2. Praca zbiorowa (cała grupa)

Środki dydaktyczne:

1. Plansza z wizerunkiem i atrybutami fryzjerki,
2. Film edukacyjny: "Zawód fryzjera",
3. Rekwizyty: suszarka, nożyczki (plastikowe), grzebień, wałki, szczotka, spinki
4. Materiały plastyczne: szablon głowy, włóczka, bibuła, piórka, klej

Przebieg zajęć:**1. Powitanie i zagadki tematyczne**

- Rozwiązywanie zagadek związanych z pracą fryzjera (np. grzebień, nożyczki, suszarka).

2. Film edukacyjny i rozmowa

- Oglądanie filmu "Zawód fryzjera" (ok. 5 minut).
- Rozmowa o pracy fryzjera, jego cechach i bezpieczeństwie.

3. Zabawa dramatowa: Salon fryzjerski

- Odgrywanie scenek "klient-fryzjer" z wykorzystaniem dźwięków i ruchu (np. "szszsz", "ciach-ciach").

4. Praca plastyczna: Szalona fryzura

- Tworzenie fryzur z włóczki i ozdób na gotowych szablonach.

5. Zabawa sensoryczna: Worek fryzjera

- Rozpoznawanie dotykiem atrybutów zawodowych i przyporządkowanie ich do zawodu fryzjera.

6. Podsumowanie i ewaluacja

- Pytania: Co ci się podobało? Czego się nauczyłeś? Czy chciałbyś zostać fryzjerem?

Zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze:

1. Poszerzanie wiedzy nt. pracy ludzi w zawodzie fryzjerskim.
2. Wyrabianie poczucia szacunku dla pracy fryzjera/fryzjerki.
3. Wdrażanie do samodzielnego wyboru zabawek i porządkowania ich po skończonej zabawie.
4. Doskonalenie umiejętności wycinania.
5. Rozwijanie wymowy dzieci poprzez ćwiczenia artykulacyjne.
6. Rozpoznawanie przedmiotów na podstawie dźwięków, jakie wydają i odtwarzanie dźwięków.
7. Rozwijanie umiejętności matematycznych: klasyfikowania i orientacji w przestrzeni.
8. Doskonalenie motoryki małej.
9. Zachęcanie do wypowiadania się nt. swoich odczuć.

Załączniki:

1. Wiersz „Niesforna fryzura Zosi”

Autor: Ewelina Tręda

Mała Zosia już od rana,
jest niezwykle rozczochrana.
Czesze, myje modeluje,
wciąż swe włosy uklepuje.
Koszmarna fryzura Zosi,
o ratunek fryzjera prosi.
Olaboga! – woła mama –
jesteś dalej rozczochrana.
Za chwilę, góra dwie,
do przedszkola spóźnimy się!
Mama do fryzjera szybko zadzwoniła
i na wizytę Zosię umówiła.
Zosia w mig się tam zjawiła
i swój wygląd poprawiła.
Teraz Zosia jest już pięknie uczesana
i do przedszkola może pójść jak dama.

2. Piosenka „Mam fryzurę na cebulę”

Mam fryzurę na cebulę
Przestraszyłam panią Ulę
Pewnie zaraz wszystkim powie
Co ja dzisiaj mam na głowie
Nie kucyki, nie warkocze
Chociaż może są urocze
To fryzura całkiem nowa
Taka właśnie cebulowa
Niech się ze mnie śmieją!
Co mi tam!
Będę ją nosiła

Mówię wam!
Przestraszyłam ciocię w szkole
I tę dużą, rudą Olę
Lecz fryzura cebulowa
To jest przecież moda nowa
Więc fryzurę na cebulę
Pielęgnować będę czule
I na pewno się ucieszę
Gdy ktoś też się tak uczesze
Niech się ze mnie śmieją!
Co mi tam!
Będę ją nosiła
Mówię wam!

Link do filmu: https://www.youtube.com/watch?v=7yMDq_Wb8ug

Link do piosenki: <https://www.youtube.com/watch?v=3tICBbXQKoQ>

Scenariusz nr 2: Poznajemy zawód: piekarz

Grupa wiekowa: 6-latki

Data zajęć: 15 marca – Dzień św. Klemensa, patrona piekarzy

Temat kompleksowy: Mój zawód – moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości

Temat dnia: Poznajemy zawód piekarza

Cele ogólne:

1. Zapoznanie dzieci z zawodem piekarza oraz jego atrybutami.
2. Rozwijanie umiejętności klasyfikowania, porządkowania i przeliczania.
3. Kształtowanie wiedzy o procesie powstawania pieczywa.
4. Rozwijanie zdolności manualnych i ekspresji twórczej.

Metody:

1. Asymilacja wiedzy (rozmowa, wiersz, pokaz)
2. Samodzielne dochodzenie do wiedzy
3. Działania praktyczne i plastyczne
4. Ćwiczenia ruchowe i rytmiczne

Formy pracy:

1. Praca indywidualna
2. Praca w grupie
3. Praca zbiorowa (cała grupa)

Środki dydaktyczne:

1. Plansza z wizerunkiem i atrybutami piekarza
2. Wiersz: „Pieczywo” (Bogusław Szut)
3. Plastelina do tworzenia pieczywa
4. Kolorowanki z piekarzem
5. Nożyczki, kredki, klej, kolorowe kartki
6. Film edukacyjny MEN: „Piekarz” (<https://www.youtube.com/watch?v=TrHRfckhMaA>)
7. Piosenki: „Mało nas” i „Bułeczki”

Przebieg zajęć:**1. Wprowadzenie i motywacja:**

- Powitanie dzieci, odczytanie wiersza „Pieczywo” i rozmowa o jego treści.
- Pytania: „Kim był bohater wiersza?”, „Jakie pieczywo znacie?”, „Z czego powstaje chleb?”

2. Prezentacja zawodu piekarza:

- Omówienie planszy z wizerunkiem piekarza i jego atrybutami.
- Wskazywanie i nazywanie narzędzi: łopata do pieca, piec, chleb, bułki, mąka, fartuch.

3. Projekcja filmu edukacyjnego:

- Oglądanie filmu pokazującego proces wypieku pieczywa.
- Rozmowa na temat etapów produkcji chleba.

4. Zabawy stolikowe i działania manualne:

- Wykonywanie wyrobów piekarniczych z plasteliny (chleby, bułki, rogaliki).
- Segregowanie wykonanych wyrobów według rodzaju.
- Kolorowanki z wizerunkiem piekarza, wycinanie i przyklejanie na kartonowych planszach.

5. Zabawy ruchowe:

- Taniec do piosenek: „Mało nas do pieczenia chleba”, „Bułeczki” (Śpiewające Brzdące).

6. Podsumowanie i ewaluacja:

- Pytania: „Co robi piekarz?”, „Jakie narzędzia są mu potrzebne?”, „Czy chciałbyś/chciałabyś pracować jako piekarz?”
- Dzieci przyczepiają atrybuty piekarza do planszy.
- Propozycja wycieczki do piekarni.

Zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze

1. Kształtowanie wiedzy o otaczającym świecie społecznym, w tym o roli zawodu piekarza w życiu codziennym społeczeństwa.
2. Rozwijanie słownictwa czynnego dzieci poprzez poznanie i utrwalanie pojęć związanych z piekarnictwem (np. pieczywo, ciasto, piec, mąka, bułka, rogalik, łopata piekarska).
3. Uświadomienie znaczenia pracy i wysiłku innych osób, rozwijanie szacunku do ludzi wykonujących różne zawody.

4. Rozwijanie umiejętności klasyfikowania i porządkowania obiektów według cech jakościowych (np. rodzaj pieczywa, kształt) i ilościowych (przeliczanie, porównywanie).
5. Kształtowanie kompetencji manualnych i artystycznych poprzez lepienie z plasteliny, wycinanie i układanie elementów pracy plastycznej.
6. Wzmacnianie pozytywnego nastawienia do wspólnej pracy, integracja grupy i rozwijanie umiejętności współpracy w zabawach zespołowych i zadaniach stolikowych.
7. Rozwijanie percepcji słuchowej i koordynacji ruchowej poprzez taniec i aktywności rytmiczne z wykorzystaniem piosenek tematycznych.
8. Utrwalanie zasad kulturalnego wypowiedzania się i słuchania innych, budowanie umiejętności wypowiedzania się na forum grupy.
9. Stymulowanie ciekawości poznawczej i motywacji do zdobywania wiedzy o świecie zawodów i pracy.

Załączniki:

1. Wiersz: „Pieczywo”

Autor: Bogusław Szut

Skąd na stole smaczny chlebek?
Rolnik sieje ziarno w glebę.
(Gleba to jest ziemia czarna, w której rośnie zboże z ziarna.)
Kiedy zboże jest dojrzałe, rolnik
kosi je z zapalem, potem młóci,
w swych maszynach
i wywozi plon do młyna.
Młynarz w młynie ziarno miele,
białej mąki robi wiele.
Mąka trafia do piekarza,
który ciasto z niej wytwarza.
Z ciasta robi i chleb, rogałe...
W piecu piecze je wytrwale.
Jest pieczywo! Ślinka leci,
więc smacznego, dzieci!

2. Tekst piosenki: „Mało nas”

Mało nas, mało nas
Do pieczenia chleba,
Tylko nam, tylko nam
Ciebie tu potrzeba!
Dużo nas, dużo nas
Do pieczenia chleba,
Więc już nam, więc już nam
Ciebie tu nie trzeba!

3. Tekst piosenki: „Bułeczki” (Śpiewające Brzdące)

Do mnie! Do mnie! Gorące bułeczki!
Bułeczki, bułeczki,
Za grosz jeden, za dwa grosze, poproszę.
Jeśli sam ich nie zjesz, może ktoś je zje.
Bułeczkami, bułeczkami, podziel się.
Jeśli sam ich nie zjesz, możesz rozdać je.
Bułeczkami, bułeczkami, podziel się.
Mniam, ale smaczne! Przepyszne!
A jakie gorące.

Link do filmu edukacyjnego: <https://www.youtube.com/watch?v=TrHR-fckhMaA>

Scenariusz nr 3: Poznajemy zawód: pielęgniarka

Grupa wiekowa: 5- i 6-latki

Data zajęć: 12 maja – Międzynarodowy Dzień Pielęgniarki

Temat kompleksowy: Mój zawód – moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości

Temat dnia: Poznajemy zawód pielęgniarki

Cele ogólne:

1. Zapoznanie dzieci z zawodem pielęgniarki oraz jego znaczeniem społecznym.
2. Rozwijanie wiedzy o przedmiotach i narzędziach używanych w pracy medycznej.
3. Doskonalenie motoryki małej poprzez działania plastyczne i konstrukcyjne.
4. Kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób chorych i potrzebujących pomocy.

Metody:

1. Asymilacja wiedzy (rozmowa, pokaz, bajka edukacyjna)
2. Działania praktyczne i sensoryczne
3. Aktywność ruchowa
4. Praca indywidualna i grupowa

Formy pracy:

1. Praca zbiorowa (cała grupa)
2. Praca stolikowa
3. Praca indywidualna

Środki dydaktyczne:

1. Film edukacyjny: „Przygody Rozi – gra lekarzy i pielęgniarek” (<https://www.youtube.com/watch?v=CdPHPI2rtt0>)
2. Plansza z wizerunkiem i atrybutami pielęgniarki
3. Ścieżka sensoryczna (folia bąbelkowa)

4. Pluszowe misie do zabiegów
5. Bandaże, plastry, apteczka zabawkowa
6. Materiały plastyczne: kolorowanka, klej, kredki, nożyczki
7. Wiersz: „Pielęgniarka” (Irena Deczyńska)
8. Piosenka do zabawy ruchowej: https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=gQ07HskVRM8

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do tematu:

- Projekcja filmu edukacyjnego „Przygody Rozi”.
- Rozmowa na temat zawodu pielęgniarki: „Z czym kojarzy się wam ta praca?”, „Gdzie można spotkać pielęgniarkę?”, „Czy mieliście kontakt z pielęgniarką?”

2. Zabawa ruchowa „Pojazd uprzywilejowany”:

- Dzieci tworzą korytarz życia na ścieżce sensorycznej, uczą się numerów alarmowych i zasad reagowania w sytuacjach zagrożenia.

3. Zabawy przy stolikach:

- Opieka nad pluszowym misiem – bandażowanie, naklejanie plastrów.
- Rozpoznawanie i nazywanie atrybutów pielęgniarki, przypinanie ich do planszy.

4. Praca plastyczna:

- Kolorowanie sylwetki pielęgniarki i jej wyposażenia.
- Składanie i wyklejanie pracy na kolorowym tle.

5. Zabawa przy muzyce:

- Taniec i ćwiczenia ruchowe do piosenki „Pielęgniarka”.

6. Podsumowanie i ewaluacja:

- Dzieci opowiadają, czego się nauczyły.
- Przypinają poznane atrybuty na planszy.
- Ekspozycja prac dzieci.

Zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze podczas poznawania zawodu pielęgniarki

1. Kształtowanie postaw prospołecznych i empatycznych wobec osób chorych.
2. Wzbogacanie słownictwa czynnego związanego z opieką zdrowotną.
3. Rozwijanie świadomości znaczenia zawodów medycznych w społeczeństwie.
4. Poznanie podstawowych atrybutów pielęgniarki i ich zastosowania.
5. Doskonalenie umiejętności manualnych i konstrukcyjnych.
6. Kształtowanie umiejętności współpracy w grupie i reagowania w sytuacjach wymagających troski o innych.
7. Rozwijanie koordynacji ruchowej w zabawach tematycznych.
8. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i zaufania do pracowników służby zdrowia.

Załączniki:

1. Wiersz: „Pielęgniarka z powołania”

Autor: Irena Deczyńska

Pielęgniarka, z powołania,
To jest siostra doskonała,
Ona kocha człowieka, który ją potrzebuje,
Da najlepszą opiekę, jakiej on oczekuje,
Ale oprócz opieki – uśmiechem obdarzy,
Nigdy przy pacjencie na nic nie uskarży,
Sumienna do bólu, obowiązkowa,
Choremu nie skąpi pocieszenia słowa,
Gdy widzi, że komuś pomocy potrzeba,
Zjawia się przy nim jak anioł z nieba,
Taka pielęgniarka jest na wagę złota,
Kwiatami obsypać przychodzi ochota,
Czasem wystarczy serdeczne “dziękuję”,
A ona już wie, że swego życia nie marnuje,
Każda ulga niesiona choremu,
Daje jej radość – wygraną w cierpieniu,

Pogodna, nie pozwala na narzekanie,
„Będzie dobrze” – powiada na zadane pytanie,
Daje pacjentowi wiarę wyzdrowienia,
Słowem i czynem roznosi marzenia,
„Będzie dobrze” – chory wyzdrowieje,
Tą swoją wiarą – zmniejsza zatrwożenie,
Pielęgniarka nie zna słowa „nie mogę”,
Ona wie, jak ciepłem uleczyć chorobę,
Tego ciepła w cierpieniu tak potrzebujesz,
Gdy stoisz pod ścianą, bo tak źle się czujesz,
Taka pielęgniarka, też pragnie uznania
Pamiętaj nie szczędź jej podziękowania
Gdy twoja wdzięczność nie będzie mieć miary,
Nie oszczędzi żadnemu choremu swej ofiary,
Szczęście i radość, którą zobaczy w twych oczach,
Będzie czasami śnić się po nocach,
I będzie wiedziała – trud nie był daremny,
Jej zawód dla chorego jest – piękny i bezcenny.

Link do filmu: <https://www.youtube.com/watch?v=CdPHPI2rtt0>

Link do piosenki: https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=gQ07HskVRM8

Scenariusz nr 4: Poznajemy zawód: policjant

Grupa wiekowa: dzieci 6-letnie

Data zajęć: 24 lipca – Święto policjanta

Temat kompleksowy: „Mój zawód – moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości”

Temat dnia: Poznajemy zawód: policjant

Cele ogólne:

1. Dziecko wie, czym zajmuje się policjant.
2. Rozpoznaje atrybuty policjanta (mundur, radiowóz, pałka, kajdanki).
3. Zna numer alarmowy 997 i 112 oraz wie, kiedy ich używać.
4. Uczy się zasad zachowania w sytuacjach zagrożenia.
5. Rozwija empatię i poczucie odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych.
6. Potrafi wykonać pracę plastyczną tematyczną.
7. Bierze udział w zabawach dramowych i ruchowych.
8. Podejmuje próby wypowiedzania się w dyskusji.

Metody pracy:

1. Rozmowa kierowana,
2. Pogadanka,
3. Prezentacja multimedialna,
4. Ćwiczenia praktyczne,
5. Metoda dramy,
6. Metoda zadaniowa,
7. Zabawa ruchowa i tematyczna,
8. Metoda eksponująca.

Formy pracy:

1. indywidualna,
2. grupowa,
3. zespołowa.

Środki dydaktyczne:

1. Plansza z wizerunkiem i atrybutami policjanta,
2. Elementy stroju (czapka, kamizelka odblaskowa, pałka – imitacje),
3. Nagranie filmowe z platformy edukacyjnej,
4. Płyta z piosenką tematyczną,
5. Tekst wiersza o policjancie,
6. Materiały plastyczne (papier kolorowy, kredki, klej, nożyczki).

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie w tematykę dnia.
2. Piosenka powitalna „Wszyscy są, witam was...”.
3. Krótka rozmowa wprowadzająca: „Kto z was widział kiedyś policjanta?” – budowanie kontekstu.
4. Pogadanka z prezentacją plansz i rekwizytów.
5. Wspólne omówienie: „Co robi policjant? Jak wygląda? Czego używa?”.
6. Wprowadzenie numerów alarmowych – gra pamięciowa z kartonikami.
7. Oglądanie filmu edukacyjnego.
8. Zabawa „Policjant na patrolu”
 - dzieci poruszają się po sali, wykonując zadania „z patrolu” – zatrzymywanie pojazdów, pomoc misiom, kierowanie ruchem.
 - zabawa dramatyczna – symulacja sytuacji wymagających interwencji (np. zgubione dziecko, przejście przez jezdnię).
9. Praca plastyczna: „Mój policjant” – dzieci rysują lub wyklejają policjanta.
10. Wspólne wykonanie sygnalizatora świetlnego (z kolorowego papieru).

Podsumowanie i ewaluacja

1. Dzieci odpowiadają na pytania: „Co zapamiętały?”, „Czego się nauczyły?”.
2. Zabawa z planszą – przypinanie poznanych atrybutów do sylwetki policjanta.
3. Wiersz „Poznajcie pana policjanta” – wspólne słuchanie i recytacja.
4. Ocena zaangażowania dzieci na podstawie aktywności w czasie zajęć.
5. Sprawdzenie stopnia zapamiętania informacji (quiz obrazkowy).
6. Ekspozycja wykonanych prac w sali.

Zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze:

1. Rozbudzenie zainteresowania zawodem policjanta jako przedstawiciela służb porządkowych.
2. Kształtowanie postaw zaufania i szacunku wobec osób pełniących funkcje społeczne.
3. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności i świadomości zasad bezpieczeństwa.
4. Doskonalenie umiejętności współpracy oraz reagowania w sytuacjach trudnych.

Załączniki:

4. „Wszyscy są, witam was”

Wszyscy są, witam was,
Zaczynamy, już czas.
Jestem ja, jesteś ty.
Raz, dwa, trzy!

5. Wiersz „Poznajcie pana policjanta”

Autor: Agata Dziechciarczyk

Poznajcie pana policjanta,
to osoba bardzo ważna.
Strzeże porządku na ulicy,
pomaga ludziom – ma zasady!
W mundurze zawsze elegancki,
z odznaką, czapką i notatnikiem.
Gdy trzeba – drogę zatrzyma,
by przejść bezpiecznie na zebkach z dzieckiem.
Ma gwizdek, kajdanki i radiowóz,
zna każdy znak i przepis drogowy.
Gdy ktoś się zgubi – on pomoże,
spokojnie powie, co zrobić, co może.
Pilnuje, by nie było krzywdy,
by nikt nie robił rzeczy złych.

Dlatego mówmy głośno razem:

„Dziękujemy, policjancie, za twój trud i wysiłek!

6. Zabawa ruchowo-dramowa: „Policjant na patrolu”

Cel zabawy:

- rozwijanie sprawności ruchowej i koordynacji,
- utrwalanie wiedzy o pracy policjanta,
- kształtowanie umiejętności reagowania w sytuacjach wymagających interwencji,
- rozwijanie postaw prospołecznych i empatii.

Informacje organizacyjne:

Czas trwania: 10–15 minut

Forma: zabawa zespołowa z elementami inscenizacji

Miejsce: sala przedszkolna lub ogród przedszkolny

Środki dydaktyczne: czapka policyjna (imitacja), lizak policyjny, pluszaki, znaki drogowe (papierowe), „radiowóz” z kartonu

Przebieg zabawy:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel zakłada czapkę policyjną i przedstawia dzieciom krótką historię:

„Dziś jesteście małymi policjantami. Wyruszamy na patrol, by zadbać o bezpieczeństwo w naszym mieście. Po drodze napotkacie różne sytuacje – gotowi do działania?”

2. Podział ról:

Jedno dziecko zostaje „policjantem dyżurnym” (zmienia się co rundę), pozostałe dzieci są mieszkańcami lub przechodniami.

3. Etap I – Patrol ulicy:

Dzieci maszerują po sali przy dźwiękach syreny policyjnej. Na hasło „Czerwone światło – STOP!”, zatrzymują się. Policjant wskazuje „niebezpieczne miejsce” – przejście przez jezdnię.

4. Etap II – Pomoc poszkodowanym:

Na środku sali leży miś lub lalka – symulacja wypadku. Policjant podchodzi, sprawdza sytuację, „dzwoni po karetkę”, zabezpiecza miejsce zdarzenia.

5. Etap III – Pomoc zagubionemu dziecku:

Jedno z dzieci „gubi się” i nie może odnaleźć mamy. Policjant prowadzi je w bezpieczne miejsce.

6. Etap IV – Kontrola drogowa:

Dzieci „jadą” autkami. Policjant zatrzymuje samochód lizakiem, zadaje pytania: „Czy zapinasz pasy?”, „Czy przestrzegasz ograniczeń prędkości?”

7. Zakończenie zabawy:

Dzieci mówią, co się wydarzyło podczas patrolu. Policjant dyżurny „zda je meldunek” do nauczyciela.

Uwagi organizacyjne:

- Każde dziecko powinno mieć szansę odegrać rolę policjanta.
- Zabawa może być rozbudowana o elementy muzyczne (np. piosenka „Pan Policjant”) lub znaki drogowe.
- Warto zapewnić rekwizyty (lizaki, kamizelki), aby zwiększyć realizm i zaangażowanie dzieci.

4. Zabawa dramowa – symulacja sytuacji wymagających interwencji

Forma organizacyjna: praca grupowa, aktywność ruchowa i werbalna

Metoda: drama, inscenizacja, metoda sytuacyjna

Czas trwania: ok. 15–20 minut

Miejsce: sala przedszkolna z wydzielonym miejscem do zabawy ruchowej lub teren placówki

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do zabawy:

- Nauczyciel opowiada dzieciom krótką historyjkę:
- „Wyobraźcie sobie, że jesteście na placu zabaw. Nagle ktoś zauważa, że jedno dziecko się zgubiło. Co wtedy należy zrobić?”
- Rozmowa kierowana ma na celu przywołanie podstawowych zasad bezpieczeństwa i przypomnienie roli dorosłych oraz służb porządkowych (np. policji).

2. Podział ról i przygotowanie scenek:
 - Dzieci losują lub wybierają role:
 - dziecko, które się zgubiło,
 - przechodzień,
 - policjant/policjantka,
 - osoba dorosła – opiekun,
 - osoba przeprowadzająca przez jezdnię (np. „Pan Stop”).
3. Symulacja sytuacji I – zgubione dziecko w centrum handlowym/parku:
 - Dzieci odgrywają sytuację, w której jedno dziecko odłącza się od grupy.
 - Pozostałe dzieci (w rolach dorosłych lub policjanta) podejmują działania: pytają przechodniów, zgłaszają zaginięcie, udzielają wsparcia dziecku.
4. Symulacja sytuacji II – przejście przez jezdnię:
 - Z udziałem wyznaczonego „Pana Stop” dzieci ćwiczą prawidłowe przechodzenie przez jezdnię.
 - Inne dzieci wcielają się w role kierowców i pieszych.
 - Omawiane są zasady: zatrzymanie się, rozejrzenie się w lewo i w prawo, przechodzenie na zielonym świetle.
5. Omówienie zabawy:

Nauczyciel kieruje rozmową refleksyjną:

 - Co było łatwe, a co trudne?
 - Jakie emocje towarzyszyły dzieciom podczas symulacji?
 - Dlaczego warto znać numery alarmowe i wiedzieć, jak się zachować w niebezpiecznej sytuacji?
6. Podsumowanie i utrwalenie wiedzy:
 - Dzieci przypominają numery alarmowe: 112, 997.
 - Nauczyciel wzmacnia pozytywne wzorce zachowań.

Scenariusz nr 5: Poznajemy zawód: pszczelarz

Data: 20 maja – Światowy Dzień Pszczoły

Grupa wiekowa: 6-latki

Temat kompleksowy: Mój zawód – moja przyszłość. Edukacja ku przyszłości

Temat dnia: Poznajemy zawód pszczelarza

Czas trwania: ok. 45 minut

Miejsce: sala przedszkolna / skansen (propozycja wyjścia)

Cele ogólne:

1. Poznanie zawodu pszczelarza i jego roli w środowisku.
2. Kształtowanie świadomości ekologicznej i prozdrowotnej.
3. Rozwijanie umiejętności sensomotorycznych i społecznych.
4. Poszerzenie słownictwa związanego z tematyką pszczół.
5. Utrwalanie zasad bezpiecznego zachowania w kontaktach z owadami.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego:

1. Edukacja przyrodnicza: rozumienie znaczenia przyrody i życia owadów zapylających.
2. Edukacja społeczna: kształtowanie pozytywnej postawy wobec pracy i zawodu.
3. Edukacja matematyczna: rozwijanie kompetencji matematycznych poprzez zabawę.
4. Edukacja artystyczna: rozwijanie wyobraźni i ekspresji plastycznej.

Metody pracy:

1. Słowne: pogadanka, opowiadanie, wiersz.
2. Oglądowe: film edukacyjny, plansze, ilustracje.
3. Praktyczne: praca plastyczna, zabawa matematyczna.
4. Aktywizujące: „magiczna torba”, zabawy ruchowe.
5. Dramowe: inscenizacja – „pszczółki w ulu”.
6. Eksponujące: degustacja miodu.

Formy pracy:

1. Indywidualna,
2. Zbiorowa z całą grupą,
3. W parach lub małych zespołach.

Środki dydaktyczne:

1. Plansza z wizerunkiem i atrybutami pszczelarza,
2. Magiczna torba z przedmiotami do rozpoznania,
3. Film edukacyjny „pszczoły z panem nauczanką”,
4. Wiersz: „pracowite pszczółki” olgi adamowicz,
5. Papierowe pszczółki z działaniami matematycznymi, plakat ula,
6. Materiały plastyczne (rolki, kolorowy papier, klej, nożyczki),
7. Tamburyn, obręcze, miód, talerzyki, łyżeczki.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie do tematu.
Rozmowa w kręgu: Co to za dzień? Czy znacie pszczoły?
2. Zabawa „Magiczna torba”.
Dzieci losują przedmioty (lub obrazki) związane z zawodem pszczelarza, identyfikują je i próbują odgadnąć zawód.
3. Projekcja filmu edukacyjnego
„Pszczoły z Panem Nauczanką” – dzieci oglądają film o pracy pszczół i roli pszczelarza.
4. Rozmowa kierowana:
 - Co robi pszczelarz?
 - Gdzie mieszkają pszczoły?
 - Co daje nam miód?
 - Jak się zachować przy pszczołach?
5. Zabawa matematyczna „Pszczółki”.
Kolorowanie pszczółek z działaniami matematycznymi i przyklejanie ich na plakat ula.
6. Zabawa ruchowa „Taniec pszczół”.
Dzieci bieżą, poruszają się swobodnie, na dźwięk tamburynu wracają do ula (obróczy).

7. Wiersz „Pracowite pszczołki” – słuchanie i rozmowa.
Dzieci słuchają wiersza, rozmawiają o jego treści.
8. Praca plastyczna „Moja pszczoła”.
Wykonanie pszczołki z rolki papierowej, ozdabianie, prezentacja prac.
9. Na zakończenie bajka relaksacyjna:
„Bajka o pszczelarzu” (projekcja lub słuchanie bajki w tle podczas relaksacji).
<https://www.youtube.com/watch?v=cyPcFwCvVd8>

Ewaluacja:

Dzieci przypinają do planszy atrybuty pszczelarza.
Degustacja miodu (uwzględniając alergie!).
Ekspozycja prac plastycznych w sali.

Zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze:

Dziecko:

1. rozpoznaje zawód pszczelarza i jego atrybuty (ul, plaster miodu, kapełusz ochronny, podkurzacz itp.),
2. zna podstawowe pojęcia: ul, rój, pyłek, miód, pasieka,
3. doskonali umiejętności manualne i matematyczne,
4. wie, jak zachować się w obecności pszczół i dlaczego należy je chronić,
5. współpracuje w grupie i uczy się kultury wypowiedzi,
6. poszukuje informacji na temat miodu i jego zastosowań.

Propozycja rozszerzenia:

Wycieczka do skansenu na warsztaty wyrabiania świeczek z wosku pszczelego i degustację miodu prosto z ula.

Załączniki:

Zabawa matematyczna „Pszczółki”

Forma organizacyjna: praca przy stolikach

Metoda: zadaniowa, aktywizująca, elementy gry dydaktycznej

Cel zabawy: rozwijanie umiejętności matematycznych (dodawanie i odejmowanie), logicznego myślenia oraz kojarzenia symbolu z miejscem

Czas trwania: ok. 10–15 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do zabawy:

Nauczyciel zaprasza dzieci do stolików i przedstawia im papierowe sylwety pszczołek, na których zapisane są proste działania matematyczne (np. $2+3$, $6-1$).

– „Każda pszczołka niesie ważne zadanie matematyczne. Musisz pomóc jej znaleźć miejsce w ulu!”

2. Rozwiązywanie zadań:

Każde dziecko otrzymuje jedną papierową pszczołkę i kredki. Najpierw koloruje swoją pszczołkę według uznania, a następnie samodzielnie rozwiązuje działanie matematyczne zapisane na jej skrzydełku.

3. Utrwalenie wiedzy i prezentacja wyniku:

Po zakończeniu obliczenia dzieci zgłaszają się do nauczyciela, podają wynik i jeśli odpowiedź jest poprawna, mogą podejść do dużego plakatu ula (np. karton zawieszony na tablicy lub makieta na stojaku).

4. Przyklejanie pszczołek do ula:

Dzieci przyklejają swoje kolorowe pszczołki w wybranym przez siebie miejscu na plakacie przedstawiającym ul. Nauczyciel może pytać przy tym:

– „Jakie działanie miała twoja pszczołka?”

– „Jaki był wynik?”

– „Dlaczego wybrałeś to miejsce na ulu?”

5. Podsumowanie zabawy:

Nauczyciel chwali dzieci za dokładność, wytrwałość i estetykę pracy. Na koniec zachęca do przeliczenia wszystkich pszczołek, które wróciły do ula – co może stanowić dodatkową aktywność matematyczną.

Potrzebne materiały:

1. Papierowe sylwety pszczołek z działaniami (dodawanie i odejmowanie w zakresie 10),
2. Kredki, klej,
3. Plakat lub makieta ula (papierowy lub kartonowy),

4. Ewentualnie etykiety z imieniem dziecka do podpisania „swojej pszczołki”.

Załączniki:

Wiersz „Pracowite pszczołki”

Autor: Olga Adamowicz

Pszczola to jest owad mały,
ale za to doskonały.
Ona w ulu dom swój ma
i pracuje tam co dnia.
Zapyla kwiaty, ciężko pracuje,
ludzi miodkiem obdarowuje.
W lesie, w powietrzu czy też na łące,
możemy spotkać pszczołek tysiące.
Ciągłe latają, nektar zbierają
i wiele siły do pracy mają.
Z zebrany nektarem, z zachwyty wielkiego,
wracają pszczołki do domu swojego.
Każda to pszczołka jest pracowita,
żadna nie próżnuje,
produkuje dla nas miodek i ciężko pracuje.
A my miodek ten lubimy,
szybko go zjadamy,
przez co zdrowsi się czujemy
i dobre humory mamy.

Podsumowanie

Zamieszczone w niniejszym przewodniku scenariusze zajęć stanowią kompleksowe narzędzie wspierające wczesną preorientację zawodową dzieci w wieku przedszkolnym. Poprzez zróżnicowane formy aktywności – od zabaw dramatycznych i ruchowych, przez działania plastyczne, aż po oglądanie materiałów edukacyjnych – dzieci w naturalny sposób poznają świat pracy dorosłych. Zajęcia nie tylko poszerzają wiedzę dzieci o wybranych zawodach, lecz także rozwijają kompetencje społeczne, poznawcze, językowe i emocjonalne.

Prezentowane scenariusze zostały przygotowane zgodnie z Podstawą programową wychowania przedszkolnego, uwzględniając zarówno cele edukacyjne, jak i wychowawcze. Każdy z nich zawiera jasno określone zamierzenia dydaktyczno-wychowawcze, odwołanie do metod aktywizujących oraz atrakcyjne propozycje działań, które można modyfikować w zależności od możliwości organizacyjnych placówki.

Wprowadzanie dzieci w świat zawodów to nie tylko sposób na rozbudzenie ciekawości i budowanie wiedzy o otaczającej rzeczywistości, ale przede wszystkim – początek kształtowania tożsamości społecznej, postaw odpowiedzialności oraz szacunku wobec pracy innych ludzi. Wczesne doświadczenia zawodowe sprzyjają rozwojowi aspiracji edukacyjnych i zawodowych oraz wzmacniają motywację do uczenia się. Wczesne doświadczenia zawodowe w wieku przedszkolnym nie są jedynie zabawą czy ciekawostką edukacyjną – mają głęboki wpływ na rozwój aspiracji edukacyjnych i zawodowych oraz motywację dziecka do uczenia się. To właśnie w tym okresie kształtują się pierwsze wyobrażenia o świecie pracy, a także przekonania o roli wiedzy i edukacji w życiu człowieka. Świadome i przemyślane działania pedagogiczne podejmowane w tym zakresie mogą mieć istotne znaczenie dla przyszłego rozwoju jednostki – jej aspiracji, tożsamości i zaangażowania społecznego.

Mamy nadzieję, że zaprezentowane materiały będą wsparciem dla nauczycieli przedszkola w realizacji wartościowych, inspirujących i bliskich dzieciom zajęć. Zachęcamy do twórczego wykorzystania scenariuszy, ich modyfikowania i rozszerzania o elementy lokalnego środowiska zawodowego – w tym zapraszania przedstawicieli różnych profesji do przedszkola.

Bibliografia

Bogdanowicz M., *Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym*, Harmonia, Gdańsk 2004.

Bruner J., *Akt tworzenia: tworzenie sensu i narracja w edukacji*, tłum. B. Sierocka, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006.

Brzezińska A., *Spółeczna psychologia rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000.

Brzezińska A., Hulewicz A., *Tożsamość dziecka – uwarunkowania rozwoju*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2006.

Cieśla T., *Reggio Emilia – inspiracje dla edukacji dziecka w Polsce*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2013.

Deci E., Ryan R., *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*, Plenum Press, New York 1985.

Dziedzic J., *Ciekawość jako wartość w edukacji. Studium z pogranicza psychologii i pedagogiki*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015.

Dymara B. (red.), *Dziecko w świecie różnorodności*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.

Dymara B., *Dziecko w świecie wartości*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.

Egan K., *Ucząc się myśleć. Podstawy edukacji rozumiejącej*, tłum. M. Godyń, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.

Erikson E. H., *Dzieciństwo i społeczeństwo*, Rebis, Poznań 2002.

Filipiak K., *Rozwijanie zdolności uczenia się. W stronę integralnej koncepcji dydaktyki*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.

Freinet C., *Nowoczesna szkoła*, WSiP, Warszawa 1992.

Harwas-Napierała B., *Psychologia rozwoju człowieka*, PWN, Warszawa 2007.

Harwas-Napierała B., Trempała J. (red.), *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, t. 2, PWN, Warszawa 2005.

Harwas-Napierała B., *Spółeczna percepcja zawodów przez dzieci w wieku przedszkolnym*, [w:] *Studia z Psychologii Rozwoju*, t. 7, Wydawnictwo UAM, Poznań 2005.

Jankowska A., *Rola języka w rozwoju poznawczym dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013.

Kielar-Turska M., *Rozwój dziecka a jego edukacja*, [w:] B. Wilgocka-Okoń (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005.

Kielar-Turska M., *Rozwój dziecka. Od poczęcia do końca okresu wczesnoszkolnego*. Wydawnictwo UJ, Kraków 2011.

Korczak J., *Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie*, Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego PAX, Warszawa 1993.

Kostrubiec B., *Dziecko w świecie edukacji przedszkolnej. Ujęcie pedagogiczne i psychologiczne*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2012.

Kwiatkowska M., *Aktywność dziecka w wieku przedszkolnym – konteksty i znaczenie*, PWN, Warszawa 2015.

Krakowiak K., *Rozwijanie kompetencji komunikacyjnej dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2012.

Malaguzzi L., *Dziecko ma sto języków*, [w:] T. Cieśla (red.), *Dziecko w Reggio Emilia. Przestrzeń – relacje – uczenie się*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2012.

Mariański J., *Tożsamość i wychowanie. Studium z pedagogiki personalistycznej*, UKSW, Warszawa 2010.

Matczak A., *Psychologia różnic indywidualnych*, PWN, Warszawa 2001.

Montessori M., *Sekret dzieciństwa*, tłum. A. Wziętek, Wydawnictwo Palatum, Łódź 2003.

Olczak A., *Wczesna preorientacja zawodowa w wychowaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2016.

Piaget J., *Psychologia i pedagogika*, PWN, Warszawa 2006.

Śliwerski B., *Wychowanie. Pojęcia – Procesy – Konteksty*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010.

Rubacha K., *Wychowanie jako proces internalizacji wartości*, [w:] T. Hejnicka-Bezwińska (red.), *Pedagogika ogólna. Problemy, koncepcje, konteksty*, PWN, Warszawa 2008.

Waloszek D., *W trosce o jakość edukacji przedszkolnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2013.

Waloszek D., *Wspomaganie rozwoju poznawczego dzieci w wieku przedszkolnym*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2015.

Waloszek D., *Wspomaganie rozwoju społecznego dzieci w wieku przedszkolnym*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2013.

Wilgocka-Okoń B., *Wychowanie przedszkolne. Wyzwania teorii i praktyki*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004.

Wilgocka-Okoń B., *Wprowadzenie do pedagogiki przedszkolnej*, Wydawnictwo Żak, Warszawa, 2000, s. 96–99.

Wygotski L., *Myślenie i mowa*, tłum. E. Flejber, PWN, Warszawa 1985.

Zubrzycka-Maciąg T., *Narracja w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Difin, Warszawa 2011.

Tanaś M., *Dziecko w świecie zawodów. Edukacja dla orientacji zawodowej w przedszkolu i szkole podstawowej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2013.

Woynarowska B., *Edukacja zdrowotna i wychowanie do pracy w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym*, [w:] I. Dzierzgowska (red.), *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w teorii i praktyce*, PWN, Warszawa 2013.

Vygotsky L.S., *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*, University Press, Harvard 1978.

Zbróg K., *Wspieranie aktywności dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2014.

Żytko M., *Edukacja przedszkolna. Nowe wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.

Podziękowania

Serdecznie dziękuję Członkiniom i Członkom Koła Inspiracji Pedagogicznych Akademii Humanitas za wyjątkowe zaangażowanie, kreatywność i profesjonalizm, które towarzyszyły podczas tworzenia scenariuszy zajęć, poświęconych wybranym zawodom.

Wasza pasja, otwartość na potrzeby dzieci oraz umiejętność łączenia wiedzy pedagogicznej z twórczym podejściem do edukacji zaowocowały materiałem, który nie tylko wspiera rozwój dziecięcych zainteresowań, ale również buduje fundamenty wczesnej orientacji zawodowej w duchu wartości i szacunku do pracy.

Dziękuję za współpracę, która inspiruje do dalszych wspólnych działań na rzecz nowoczesnej i świadomej edukacji przedszkolnej.

Małgorzata Świerk

